

CGG
Centre for Good
Governance

ကလင်ပင်မှိုင်းစပ်ကိုကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် ပွဲဗောဗွဲက် ကျောံ မန်

အ္ဗာက္ခေဟ်ဂမိုဏ် : Saw Ner Tar, Mi Kun Chan Non, Mi Morchai, Mi Sar Yar Poine, Naw Thazin and Dr. Ashley South

Centre for Good Governance is funded by the UK Government and managed by Cardno in partnership with Mercy Corps and PACT

covenant consult

For further information about this document, please contact:

Name: Jane Lonsdale

Title: Team Leader - Centre for Good Governance

Email: jane.lonsdale@myanmarcgg.org

Name: Tim Schroeder

Title: Head of Program - Covenant Consult

Email: Tim.Schroeder@covenant-consult.com

This report complements policy advice on responding to the social and economic impacts of coronavirus pandemic, provided by Covenant (CGG) to four Ethnic Armed Organisations (EAOs) in southeast Myanmar.

This document is produced by Cardno solely for the benefit and use by the client in accordance with the terms of the engagement. Cardno does not and shall not assume any responsibility or liability whatsoever to any third party arising out of any use or reliance by any third party on the content of this document.

This material has been funded by UK aid from the UK Government, however the views expressed do not necessarily reflect the UK Government's official policies.

Contents

1	တင်သရောပ်ပွဲခမ္ဘာ.....	1
1.1	နိဒါန်း.....	3
1.2	နယ်သွသုတေသန.....	3
1.3	တင်ဂါဆိုဂမိုင်း ပွဲခမ္ဘာ.....	4
2	ဂမြင်ညာဏ် နူကျက်ကျီ.....	6
2.1	ဂလာန်အစပ်အဖျပ်	6
2.2	ကျက်ကျီ - ကေအာန်ယူ ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်	6
2.3	ကျက်ကျီ - ပွမဇိုင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ အလိုအသီကွိန်ချင်ဗွာ ကောံ ဗော်ကေအာန်ယူ	8
2.4	ကျက်ကျီ - ကမ္ဘာတီဂကူကရေင်ဒပွာန် (CIDKP) ဗိုရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်.....	9
2.5	ကျက်ကျီ - ဂကောံသွတ် ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်.....	10
2.6	ကျက်ကျီ - ဂကောံဇိုင်ခွာ်ဗွတ်ကွိန်ချင်ဗွာ ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်.....	11
2.7	ကျက်ကျီ - ရပ်စပ်စီဒါ နူဂကောံမှာဇန် (Gaia Organisation ကောံ ဇာဇွိက်ပရေင် မွိုဟ် သေတ်တံင်တာန်ဇြေန်).....	13
3	ဂမြင်ညာဏ်နူမန်ဂမိုင်း.....	15
3.1	ဂလာန်အစပ်အဖျပ်	15
3.2	ပြဝါညးချင်ကွာန် ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်	16
3.3	မန် - ပွမဇိုင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ အကြာအလိုအသီ ကောံ ဗော်ချင်မန်တို့.....	17
3.4	မန် - ဗော်ချင်မန်တို့ ရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်	18
3.5	မန် - ဂကောံမှာဇန်လွှာချင်မတ်မလိုဂမိုင်း ရပ်စပ်စီဒါ.....	19
4	ပုစ္ဆာသွက်သီကျီ.....	22

Acronyms

CBO	Community Based Organization
CGG	Centre for Good Governance
CIDKP	Committee for Internally Displaced Karen People
COVID -19	Coronavirus Disease 2019
CSO	Civil Society Organization
EAO	Ethnic Armed Organization
GAD	General Administration Department
GBV	Gender –based Violence
GoM	Government of Myanmar
HURFOM	Human Rights Foundation of Monland
IDPs	Internally Displaced Persons
INGO	International Non-governmental Organization
JCSDO	Jeepyah Civil Society Development Organization
KDHW	Karen Department of Health and Welfare
KNLA	Karen National Liberation Army
KNU	Karen National Union
MNHC	Mon National Health Committee
MOHS	Ministry of Health and Sport
MP	Member of Parliament
MRCA	Myanmar Red Cross Association
MVs	Mine Victims
MWO	Mon Women's Organization
NCA	Nationwide Ceasefire Agreement
NGO	Non-governmental Organization
NMSP	New Mon State Party
NRPC	National Reconciliation and Peace Centre
PA	Public Address
PPE	Personal Protective Equipment
QC	Quarantine Centre
QS	Quarantine Stations
SLORC	State Law and Order Restoration Council
SP	Screening Points
TB	Tuberculosis
WHO	World Health Organization

1 တင်သရောင်ပွဲခမ္ဘန်

လိက်ဒင်စီရင်ပွဲ ဂျိုက်ဂျီလပ် လနီကပိုက်ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် လျှိုပြဝါမှိုဟ် မှိုတန်တံဒိုင် ပွဲရးဗော သျှိုတံဗွက် ကောံ တျီရးမန် ဒေသသွပ်အုပ်ရပ်အလိုအသီ ကောံ ဒေသပိုင်နံ သွပ်အုပ်ရပ် အလိုအသီ ကောံ ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်ဂမၠိုင် အကြာကာလ ဂိတုဂျောန် စိုစိုပ် ဂိတုအပ်ဂါသ် သွပ် ၂၀၂၀ ရောင်။ အဃောကာလပွဲ ပွဲကွိန်ချင်ဗွာ လွှတ်ယဲကောံအံတု နွံသွပ် ၃၀၀ ရောင်။

ကမောန်ကောင်ကာ လွင်ပင်မှိုင်ပွဲ သိုဟ်လပ် ပရေင်ကတ်လုတ် မွဲခရေပ်မတ် ပွဲပြဝါဟ်ခွင် ညးဒေသ၊ ရမျှာင်ဂလာန်ညးတအ်ကို သိုကိုပရေင်ချီဒရောင်ညးတအ် ပွဲအရာ ရပ်စပ်စိုဒါ ယဲကပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် ရ။ ကမောန်ပွဲ ပျပ်အာရီပွဲတွင် လျှိုမဂျိုက်ဂျီ ပြ ယိုက် ဗိုပြင် ပံင်တောဲ ရောင်တုင် ဝါ ဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွံ မှိုဗွတ်ညိနာင် အကြာအလိုအသီ ကောံ ကျွပ်သွပ်ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန် ချင်အရင်တအ်ကို သိုညး မဆက်စပ် ပါလုပ်ဂမၠိုင်ရ။

တင်အဓိကကျါဆိုဂမၠိုင် ပွဲလိက်ဒင်စီရင်ဏအ်

- အစီအရေင်ကွာတ်လဒီ သွပ်စိုဒါ ယဲကပ်ဂမၠိုင်ပွဲ မလေပ်သွက် ညံင်ဂယိုင်လမျီု ဘဝညးဒိုက်ဂတ် ကောံ ညးဒင်ပါ ကွတ်လပ် မှိုတန်တံဒိုင် ပွဲမွဲဒမြပ်ကွိန်ချင်ဗွာ လွှတ်ဒိုက်အဂ္ဂတအ် သွပ် ပရေင်စေဟ်ဂျိုင်တု ပွဲဒေသမွဲမဂျိုင် ဒိုက်ပရိုက် ဇောအ်မ စသုင်ဟုံရုပ်တအ် ကျီဒိုင် အိုတ်ရ။ နူစတမ်စို စိုန်ရ ဒေတ်ဗက် အတိုင်သွပ်ကွာတ်လဒီ ပရေင်အာကျင် တအ်ကိုလေပ် သွက်ပွဲ ဆက်ဂယိုင်အာလမျီု ပရေင်အ်ဇေတ် စိုပ်ဂိတုအပ်ဂါသ်ဗက် မှိုဟ်ပွဲမဂျိုင်တအ် သွက်မဇ္ဈဟ်ကို ဘဲအန္တရာယ် ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ အိုတ်ရ။
- ပွဲအရာရပ်စပ် စိုဒါယဲကပ်ပွဲ ပြယိုက်ဗိုပြင် ပံင်တောဲကောန်စိုတ် မွဲစွံ သွက်ကာမံက်တိုန် ကွိုင်ဒေသဂမၠိုင် မံက်ဂတပ်တိုန် နဗိုပြင်ဇိုင်တပ် ပြုပြေင်မွဲစွံရ။ သွပ်စိုဒါသွက်ကင် စွတ်ယဲဂမၠိုင် ပွဲဒေသဒ်ပဋိပက္ခ မွဲဒါတု အကြာဌာနအုပ်ရပ် အလိုအ သီ (GAD) ကောံ ဂကောံမှာဇန်ဂမၠိုင် (CSOs)၊ အကြာကျွပ်သွပ်ဒေသ ဗော်ကောန်ယု (KNU) ကောံ ကျွပ်သွပ် ဒပ်ပွာန် အလိုအသီဂမၠိုင် ပံင်တောဲကောန်စိုတ် မွဲစွံအိုတ်ရ။ ကုဌာန ကွာရာန်တေန် အလိုအသီမွဲ မှိုပွဲကျိုက်ကျိုက် ဗော်ကောန်ယု ကိုတ်အရီဗင်ရ။ ညံင်ဟုံပွဲဒ် အဓိကိုကောံ ရောင်ညွအ် ပွဲသွက်ကင် စိုစွတ်ယဲ မှိုဒေသ ဟုံဒင်ဒွဲလက်ဂမၠိုင် ဗော်ချင်မန်တို၊ ဗော်ကောန်ယု ကောံ ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ တအ် ဇိုင်တပ်ပြုပြေင် ကောံရောင်ညွအ်တု ဗိုပြင်ဇိုင်တပ်ပြုပြေင် မွဲစွံဂမၠိုင် သွပ်ဆိုကေတ်ရ။
- အယံမာတ် ပွဲသွက်ကင်စိုစွတ်ယဲ ကောံ ဌာနကွာရာန်တေန်တအ် ကိုလေပ် ပရေင်ကျိုက်ကျွပ် ဝါ ပရေင်ဇိုင်တပ် ပြု ပြေင် မွဲစွံ (ဝါ) ပရေင်ဗျိုပ်ဂလာန် စပ်ကိုထတ်ယုက်ညးချင်ကွာန် (ဝါ) အစီအရေင်ကပေါတ်စိုဒါ ဗို PPE တအ်) အလိုအသီ ထံက်ပင်ကို ဟုံရုပ်ပုတ် သာ်ပွဲ ညးမခေပ်သု ဂမၠိုင် ပတေတ်စေဟ်စိုတ် ဂျိုင်အိုတ်ရ။
- ပွဲအရာရပ်စပ် စိုဒါယဲကပ်ပွဲ နူစတမ်တေအ် အကြာအလိုအသီ ကောံ ဗော်ကောန်ယု ပွဲမ ပံင်တောဲ ကောန်စိုတ်မွဲစွံ ပွဲမ စေဟ်သွတ် ကူးကူးမးမး ဟုံမွဲကိုလေပ် လျှိုဟ်မွဲ နူဇေတ် ဌာန အုပ်ရပ်အလိုအသီ (GAD) ကောံ ဌာနဝန်ဇေတ် ပရေင် ထတ်ယိုတ် ဇိုန်ကိုဒိုင် ပရေင်ထံက်ပင် မှိုဗွတ်ညိညု မံက်ဂတပ်ကျင်ရ။
- ပွဲအရာဗျိုက်သရိဟ် ဘဲအန္တရာယ်ယဲကပ်ပွဲ ဌာနပရေင်ထတ်ယုက် ကောံ ဖဲသ္မိကောင်ကာမှိုဟ် နူဗော်ကောန်ယု ကောံ ဗော်ချင်မန်တိုဂမၠိုင် ပြဟ်ပြဟ်မြက်စာတု စိုပ်တရဲကောံကောံရောင်။ ညံင်ရဲကောံဇိုင်ခွာ် ဗွတ်ကွိန်ချင်ဗွာ (Myanmar Red Cross Society - MRCS) ကို ဂကောံမှာဇန် ဒေသဂမၠိုင် ပွဲအရာရပ်စပ်စိုဒါယဲကပ် နူစတမ်ပြဟ်ဟ်တေအ်ဟေင် ဗျိုက်ကျွပ် ဖန်ဖက်တ် ဗိုရိဟ်ဟ်ဝါ ဂွံဆိုကေတ်ရ။ ဂကောံမှာဇန်လျိုဂမၠိုင် ပံင်တောဲကောံ ရောင်ညွအ်တု ရပ်စပ်စိုဒါ ယဲ ကပ်ရ။ ဥပမာမွဲ အကြာဂကောံ ပရေင်ဘာသာနာနာဂမၠိုင် မွဲကိုမွဲ ဗိုပြင်ပံင်တောဲ ကောန်စိုတ်မွဲစွံ ဂွံညာတ်ကေတ်ရ။

- ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ် ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ဂျီကျင်ပွေတ် ချီချိုက်သွမာန် လွှာပွမ ဇိုင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံ ကွိုင်ဒေသ ဗွဲ တွေင်ပွဲဒေသကျက်ကျီ ချီသွေဟ်ကင်စွီစွတ်ယဲဒပ်ကေအာန်ယူ (KNU) တအ် ဒးဒုင်ပလိုပလတ် မဂျိုင်ကိုအလန်ရောင် သတ် ဝံ ညးမခေတ်သို ဗွဲမဂျိုင်ဂမ္တိုင် ပတေဟ် စေဟ်စိုတ်အိုတ်ရ။

Jeepyah Civil Society Development Organization providing PPE to a local beneficiary

ဂမြင်ညာဏ် သွက်ယဲကပ်ဃောက္တီဒိုဒိုင်

- သမ္မုင်ပျိုန် ပွမဇိုင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ အကြာအလိုအသီဗွာ ကေုာ် ဗော်ရပ်လွဟ်ကောန်ချင်အရင်ဂ် နွံပွိုက်ဒိုင် - သွောံဒို ကေင်ကာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ် မစိုပ်တရဲသွဟ်န မွဲမာန်ဂ် အကြာဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင် ကေုာ် ဂကောံမာဇန်ဂမ္တိုင် ကို၊ အကြာအလိုအသီ ဂကောံမာဇန် ကေုာ် ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်ဂမ္တိုင်ကို သွက်ဝံပိုင်ဒြဟတ် ပံင်တောဲကောန် စိုတ်မွဲစွံ ကေုာ် ဇိုင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံဂ် ပွိုက်ဇော်တရ။ သွောံဇိုင်တပ်ပြုပြင် ကမောန်ရပ်စပ် စီဒါ ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် ကရေံဂကောံမာဇန်ကို ကရေံ ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင် မဆက်စပ်ဂမ္တိုင် (ဝါ) ဌာနထတ်ယုက် ကေုာ် ဖဲသ္မီညး တအ်ဂမ္တိုင်) ဗွဲတွေင် ဗော်ထွက်လပ် NCA တဲတဲ ဥပမာ ဗော်ကေအာန်ယူ ကေုာ် ဗော်ချင်မန်တို တအ်ကိုဂ် အလိုအသီ ကွိန်ချင် ကေုာ် အလိုအသီတိုရး/ ရးဒေသဇော်ဂမ္တိုင် ညံင်သွောံပွိုက်ကိုစောန်ဂံင် (ကုဌာနအုပ်ဓုပ်လေပ်ကို) ဂ် နွံပွိုက်တ ကွံကွံရ။ ပွဲကွိုင်တိုရး/ ရးဒေသဇော် (ဒ်မာန်မွဲ ကွိုင်ပိုင်ချင်) ဂ် စကြံမ်လစေဟ် ကွိန်ချင် ဝံဇိုင်တပ် ပြုပြင်ရပ်စပ် ပွဲအရာရပ်စပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်မွဲ နွံပွိုက်တရ။
- သွောံဒိုအစီအရေင် မစိုပ်တရဲမွဲ ပွမပလေပ်လဟ် အစီအရေင် ရပ်စပ်စီဒါယဲ ဗွဲမဗွဲကို ကာလ ဒေသဂ် ကိစ္စဇော် - ပွဲဒေသဇေမုဒေ ကေုာ် ဒ်ပဋိပက္ခ မဒ်ဒါမိုဟ်ဒိုက်ဝါတ်တအ် မံင်စံင်တွန်တွဲတဲ ပွဲသိုတာဲသုတ်တတ် ဂမ္တိုင် သွောံရပ်စပ် ကောန်စိုတ် အစီအရေင် မံင်စံင်သုဒဲခြာ ရေင်ညွအ်မာန်ဂ် ဝါတ်ဂါတ်တရ။ လွှာနုဂ် အစီအရေင် ကွာတ်လဒီ ကေုာ် ဆေပ်ဒပ် တွဟ်သ္မာင်နာနာ ဝံ လွှာဂယိုင်လမျီု ညးတအ် မဒးဗွဲဒိုင်ကို ဇက်ပွိုက်ဆက်စောအ် ဇေရေင်ဇိုင်ဝုတ်ဒိုဟ်ကို

ဌာနသုခေခြာတအံ ကိုက် မှုံကီလဇီကပိုက် ဇော်သန်ရ။ သွာဝ်ကွာတ်လဒီ တအံဝံ ညံင်သွာံကိတ်ညီကို ကာလဒေသ တအံဏအံဂ် နနဲသံလီ သွာံပလေဝ်လဟီရော။

- သပ်ရှေပ်မီဒီယာဂ် ဆက်ဒ်ဒွိုင် မူလဌာန ကိစ္စဇော် သွက်တရး ကိုပရိုင်သဇိုင်ဖိုဟ်ဏီ -သပ်ရှေပ်မီဒီယာဝံ တံင်ဂြအုပ်ခလို မွိုဟ်ဂိုင်ကိုလွိုဟ် ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ်မာန်တု နှိကပေါတ်ကြိယာ မလုပ်အသုင်မွဲ ပွဲအရာ ဇိုင်တပ်ပြုပြေင် ကော် တရးကိုပရိုင် သဇိုင်ရ။ စကာဝေသ်စေါ် (Facebook) တု ပွဲအရာတရးဆဲး ပရိုင်သဇိုင် ဇေတ်ဉာ်တအံကို ပွဲအရာဗတိုက်ပလို ပရိုင် သဇိုင် မှာရာတအံကို ပွိုက်ဇော်တကွေကွေရ။ ဖိုန်ဂ်လေဝ် ပွဲအရာဆေဝ်ဒပ်တာဒွါ ညံင်ဟံဂွံတရးဒးအာ ဝေါဟာ ညွှောင်က တောင်ကို ပရိုင်မွှောံတအံကို ကိစ္စဇော်တရ။

ခန်လုတ် ကော် တင်ဗစာရဏာတအံဂမိုင်ဝံ ဖိုန်ကိုဂမိုင်ညာဏ် မှုံကီငုဟ်မး အယောက္ခိန်ချင်ဗွာလုပ်စိုပ် အာဒွိုင် ပြဝယဲကောအံ သွာန် "လပုံဒုတိယ" ဏအံရ။

1.1 နိဒါန်

သုတေသနဝံ ကောန်သွလပ် ပွဲအကြာ ဂိတုဂျောန်ကို ဂိတုအပ်ဂါသ် သွာံ ၂၀၂၀ အယောကာလ ကွိန်ချင်ဗွာ ဒုင်စီရေင်လပ် လွိုဟ်ယဲ ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် ကောအံထွာန်ဝံ သွာံ ၃၀၀ တု ပွဲအစောံ ဒမြိပ်စမ်စတ် ယဲသပ် (ဝါ) အိုင် ရ။¹ တင်ဂါဆိုဗကို သိုကိုခန်လုတ် အဆက်စပ်ဂမိုင်ဝံ နှိငုဟ်မး သွက်ကွိန်ချင်ဗွာ အယောလုပ်စိုပ် အာဒွိုင် ပြဝကောအံထွာန် "လပုံဒုတိယ" ဏအံရ။

တင်ယွပ်ကွိုပ် ကမောန်ကေင်ကာ ထွင်ပင်မိုင်ဝံ:

- သွာံကွိုပ် ပြဝကိုဟ်ဒုင်ညးဒေသ၊ ရမျှာင် ဂလာန် ညးတအံကို သိုကိုပရေင်ချီဒရာင် ညးတအံ ပွဲအရာရပ်စပ် စိုဒွါယဲကပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်
- သွာံဂါသို ပြယိုက်စိုပြင် ပံင်တောဲရေင်တုင် ဝါ ဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွံ အကြာညးမွဲအဂိုဂမိုင် ကော် ညးမဆက်စပ် ပါလုပ် ဂမိုင် ပွဲအရာရပ်စပ် စိုဒွါယဲကပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်
- သွာံဖျိုက်ဗပေင်ကို ကသပ်ညာဏ်မူဝါဒ ပွဲအရာရပ်စပ် လဇီကပိုက်ယဲကပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် ညွှူ ပရေင်မွိုဟ်ကော် ပရေင်ပိုန်ဒြပ်ဂမိုင်တု နူ Covenant (/CGG) ဖျိုက်ဖိုန်ကို ကုဗော်ရပ်လွဟ်ကောန်ချင်အရေင်ဂမိုင် (Ethnic Armed Organisations - EAOs) ငှ ဗော် မဖျေအံသွိုင် ပွဲညွတ်ဒိုဟ်အဂွံကွိန်ချင်ဗမာ
- သွာံဂိုင်ကေတ် ခန်လုတ်ဂမိုင် သွက်ယဲကပ်ကွိုဒ်အနာဂတ်ဂတ

1.2 နယ်သွသုတေသန

ဂကောံသုတေသီ ညးဒေသ ကော် ညးချင်နာနာတအံ မွဲဂကောံ သွာန်သုအေန်တာဗျူဂမိုင် မဆေင်မုက်ကို လွှာလုပ်ကျာ ကို ဗွတ် ၁၅ တု ကု ညးမဆက်စပ် ပါလုပ်ဂမိုင် နူသွာင်နာနာ ပွဲပွဲပွဲ ကျက်ကျီ (ရးဗွော) ကို ပွဲတွဲရးချင်မန် ညွှတ်သုင်ကျာ သိုကိုပိုင် ခရီ

¹ “စိုပိုင်ဂိတုဂျောန် ညွှတ်ကွာဂ် အလုံကွိန်ချင်ဗွာ မံက်ပျိုန် ဌာနကွာရာန်တေန်ဂမိုင် ဝံဗွတ် ၁၀၀၀၀ ဌာနပြင်တု ကာလ လွှာဝ် စိုကိုမွိုဟ် ၆၀၀၀၀ တု စိုဗွန်လပ် ... ဟိုတ်နုရပ်စပ်သွာဝ် ကွာတ်ဒပ်တေင်ဂြတ်တု ပွဲထိုင်မွဲကောန်ဒုဟ် ပေင်ကွတ်ဒွိုင် တုတု ဂ် ထပ်ကြိုင်စုတ်ပုန်ဂ်ရ မဒးပေင်ကွိုဟ်အာ... ပွဲဂိတုမာတ်ချိုက် ထွးဟိုတ်ကို သွာံစိုဒွါ တရးပရိုင်ဗေတ်တ ကော် ‘ပရိုင်ဗွောအံ’ ဆေင်ကိုယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ တု အလိုအသီ ကွိန်ချင်ဗွာအာတ်မိက် ကုတုကမောန်ကိုဒွိုင် အေန်တာနိတ်တအံ ကိုကွာတ် ကောအံဝါပ်သ် ၆၇ ဌာန သိုဝါပ်သ်ဒယိုတ် မပစူးကို ကောန်ချင်အရေင်တု ပျိုန်ထွးဒုင်စီရေင်ဒွိုင် ပြဝဖက်ပကပ် အခေါင်အရာမွိုဟ်တအံလေဝ် ပါလုပ်အာကိုရ။” - Saferworld, *Response to COVID-19 - 'Building back better': the security sector after COVID-19* (ဂျူလိုင် ၂၀၂၀၊ မုက်လိက် ၄)

ဆက်ဗက် ကု ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင် တအ်ရ။ ဂကောံသုတေသန၌ သုတေသီဂကူကရေင် ကောံ ဂကူမန်တအ် ပါလုပ်တဲ ကဝက်ပြင်င်၌ န်ညးဗြဲဂမၠိုင်ရ။

တန်တကီ ကာလဒေသ သုတေသန ညးတအ်ကို သွာန်သုအေန်တာဗျူ ညးတအ်ကိုတဲ သုတေသီရဒေသဂမၠိုင် ပလေင်လဟီုကို မွဲတင်နင်ကောံ ပုဏ္ဏဂမၠိုင်အိုတ်ရ။ တင်ဂါဆိုဂမၠိုင် ချူဇန်လပ် နကီုဗိုပြင်လိက်တူး ဒင်စီရေင်တဲ ပံင်ပွဲတဲစုတ် ပွဲလိက်ဒင်စီ ရေင် ဝံရ။ သုတေသီညးဒေသ ပိက္ခိပ်ဂမၠိုင် သွာန်သု အေန်တာဗျူ ဂမၠိုင် မဆေင်မုက်ကို လွှဲလုပ်ကျာကိုရ။

သုတေသီ ညးမသွာန်သု အေန်တာဗျူဂမၠိုင် အကြာဂိတု ဂျောန်ကီအပ်ဂါသ် သွာံ ၂၀၂၀ ၌ ပွဲပွဲပွဲကျက်ကျီ ကောံ မတ်မလီ၊ ပွဲလျင် ကောံ လွှဲလုပ်ကျာ (သိုဝ်င်ခရီတူရူ ကောံကျိပ်ညိပ် ဗော်ချင်မန်တဲ) ပံင်သိုဖအိုတ် လွှဲဝံ အေန်တာဗျူ ဖြိုဟ်နက်ဂမၠိုင် ဗွတ် ၁၅ အေန်တာဗျူရ။ ညးဒင်သွအေန်တာဗျူ ဂျိုင်အိုတ်၌ န်မွဲမိတ်ဇောန်ဂမၠိုင် ပွဲဂကောံမှာဇန်၊ ဂကောံ NGO ကွဲင်ကွဲင်ချင် ဝါ ဗော်ရပ် လွဟ်ကောန်ချင်အရင် မဒ် ညးမချီဒရာင်ဒိုင် ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ် ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်တဲ ဝံဒင်သွလပ် စွတ်သမ္ဘိသျှင် ပွဲဒေ သ အဆက်စပ် ညးတအ် အိုတ်ရ။ အေသျှလေ သံက်(သမ်) လေပ် သွာန်သု အေန်တာဗျူ ဆက်ဗက်ကု ညးတာလျိုင် ဗော်ကောအာန် ယူ ကောံ ဗော်ချင်မန်တဲ ဂမၠိုင်ကို သိုကီ ဂကောံမှာဇန် ဂျိုင်ကိုလိဟ်ရ။ လွှဲနုဂ် ဒင်သျှင်ကို ပရေင်ဆီဂဗ နတဲ ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲ ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် တဲ သုတေသီအဓိက ညးဒေသ ပန်တုဂမၠိုင် ထပ်ပံင်စုတ် တင်ဗစာရဏာ ပူဂီုညးတအ်အိုတ်ရ။²

ကြနူအေန်တာဗျူဂမၠိုင်ဝံတဲ ဂလာန်တက်ကျာ ကောံ တင်ပါပါ မပျိုန်လပ်လွှဲ သပ်ရှေင်မီဒီယာ ဂမၠိုင်လေပ် ထပ်ပံင်စုတ် ဗွဲကြရ။³

သုတေသနဝံ ဒံက်တာအေသျှလေ သံက်သမ် (Dr Ashley South) ပုတရတဲ တင်ဂါဆိုဂမၠိုင်၌ ပံင်ပွဲတဲလပ် နကီုအရီုဗင် မိုက်ကေင် ဝုတ်သ် (Michael Woods) ရ။

1.3 တင်ဂါဆိုဂမၠိုင် ဗွဲမုန်

- အစီအရေင် ကွာတ်လဒီဂမၠိုင်ဝံ မလေပ်သွကို ညံင်ဂယိုင်လမျီု ဘဝ ညးဒိုက်ဂတ် ကောံ ညးဒုင် ပါကုဟ်လပ် မွဲတန် တံဒိုင် ပွဲမုန်ဗြဲ ကွဲင်ချင်ဗွာ လွာ်ဒိုက်အဝဲတအ် သောံပရေင်စေဟ်ဂျိုင်တဲ ပွဲဒေသဗွဲမဂျိုင် ဒိုက်သွာ ဇောန်မ စသုင်ဟံရံ ဂပ်တအ် ကွဲင်ဒိုင်အိုတ်ရ။
- ပွဲဒေသဗွဲမဂျိုင် ဒေတ်ဗက်ဒိုင် အတိုင်သောံ ကွာတ်လဒီ ပရေင်အာကျင်တအ် ဟေင် လကြဏအ် မိုက်တအ် စတမ် သွကေုမဇ္ဈဟ်ကို ဘဲအန္တရာယ် ယဲကပ်ဗေတ် ၁၉ အိုတ်ရ။
- အယံမာတ် ပွဲသော့ဟ်ကင်စီစွတ်ယဲ ကောံ ဌာနကွာရာန်တေန်တအ်ကိုလေပ် အလိုအသီဇိန်ကို ပရေင်ကျိက်ကျိပ် ဝါ ပရေင်ဇိုင်တပ် ပြုပြေင်မွဲစွဲ (ဝါ) ပရေင်ဗွဲဂလာန် စပ်ကိုထတ်ယုက် ညးချင်ကွာန်၊ (ဝါ) အစီအရေင် ကပေါတ်စီဒါ ဗို PPE တအ်) ဟံရံဂပ်ပုဟ်၌ သုတေသီ ညးဒေသဂမၠိုင် ဒင်စီရေင်ညွာတ်တံမြဟ်ဟ်ရ။
- ဗွဲယေဘုယျမူး စိုန်ရ ခြဟတ်တမ်ရိဟ် ကောံ တန်ဗွောန် န်ဗွတ်ညိညဓပ်ကိုလေပ် ဌာန ပရေင်ထတ်ယုက် ကောံဖဲသ္မီ ကေင်ကာမိုက် နူဗော်ကောအာန်ယူ ကောံ ဗော်ချင်မန်တဲ ဂမၠိုင် ပွဲအရာ မျှိုက်သရိဟ် ဘဲအန္တရာယ် ယဲကပ်ဝံ ပြဟ်ပြေဟ် မြက်စာတဲ စိုပ်တရဲကွေဲကွေဲရေင်။

² ပွဲပွဲပွဲကျက်ကျီ (ရးဗောညွတ်ဗွဲက်)၌ အေန်တာဗျူဂမၠိုင် သွာန်သုလပ် ကောံကောန်ကွာန်ဂမၠိုင်၊ ဂကောံမှာဇန်ဂမၠိုင်၊ ဗော်ကောအာန်ယူ ကောံ ဌာနဟ်ပြေ ကောံ ဗောအ်ဗြေပ်၊ ကမ္ဘာတဲညးဒုင်ပုဏ္ဏဂကူကရေင် (CIDKP) ပွဲဒေသအုပ်စုဗော်ကောအာန်ယူကို ပွဲဒေသ "ပံင်နုအုပ်စု" ကီုရ။ ပွဲမတ်မလီုကို အေန်တာဗျူ ကောံတင် ဗွာရ ဏာဂမၠိုင် သုအဓိကကိုတိုရ်းချင်မန်ညွတ်လျောပ်သျှင်ကျာတဲ ဒေသဗော်ချင်မန်တဲ တိုလုပ်လိဟ်ရ။ ဒေသတအ်ဝံ န်ဒါ Covenant မကေတ်ပွဲလပ်အဆက် အယော ကာလယဲကပ် စိုပ်ကွဲင်ဂပ်ဒေဝိုင်တဲ ကွဲင်ချင်ဗွာစတမ်ကွာတ်ဒပ်ချင်ကွာန်ဂမၠိုင်။ ဂလာန် ဝါစာလီုမ္မဲလေပ် န်တင်နင်ပရိုင် ဝါ တင်သိုဂ်ပါပါ ချိုက်ပေင်စိုရံရံ ဟံ သေင်။ စိုန်ဂ်လေပ် ပရေင်ကတ်လုတ် သိုဂ်ပွဲ မွဲဗေပ်မတ် တအ်ဏအ်ဝံ စိုတ်လုပ်စိုဟ်တဲ န်ကွဲင်ဇောန်ပညိုင် မာန်ရေင် ပိုတအ် ပတေဟ်ကေတ်ရ။

³ အေန်တာဗျူ ထပ်စုတ်ဂမၠိုင်ဝံ သွာန်သုလပ်ကောံအာဘာဂမၠိုင် မွဲပွဲပွဲပွဲ ချင်ဘာအင် မဒ်ချင်ဇောန်တိုရ်းကရေင်ရ။

- ညိုင်ရဲကောံဇိုင်ခွံ ဗွတ်ကွီန့်ချင်ဗွာ (Myanmar Red Cross Society) ကို ဂကောံမှာဇန် ဒေသဂမ္မိုင် ပွဲအရာရပ်စပ် စီခါယဲကပ်ဝံ နူစတမ်ပြဟ်ဟ်တေအ် ဟေင် ချိုက်ကွီလ်ဖန်ဖက်တ် ဗိုရိုဟ်ဟ်ဝါဂ် ဝံဆီကေတ်ရ။ ညိုင်ရဲသာကေမ္မံ ဂကောံ ပရေင်ဘာသာဂမ္မိုင် ပံင်တေဲကောန်စိုတ် မွဲစွံဂ် ဝံညာတ်ကေတ်ခွံင်ကို ဂကောံမှာဇန်လီဂမ္မိုင် ပံင်တေဲမွဲစွံ ရေင်ညွအ်တဲ ရပ်စပ်စီခါယဲကပ်ရ။
- လအ်အာညိတဲမှ ညးမ္မံအို အလိုအသီဒေသတအ် (ဗွဲတွေင် ဌာနအုပ်စုပ ကောံ ဌာနဝန်ဇော် ပရေင်ထတ်ယုက်) စချီဒ ရာင်ကျင်ရ။ စိုန်ဒ်သံဂ်ကိုလေဝ် တန်တ်ကို ပရေင်ချီဒရာင် တံဝါဒိ ညးဒေသ ကောံ အကောံအရာဒေသတဲ ပြဝဇိုင်တပ် ပြု ပြေင်ဂ် ပြးဇးဒိုင် အတေဲမွဲဂအို အဏအ်မွဲဂအိုရ ပရေင်အာကွီလ် ဂြောပ်ခလိုအလိုသိုအိုတ်လေဝ် ကူးကူးမးမးဟံမွဲရ။ နူဇရေင် ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ဟံမွဲတဲကို ပြဝမပံင်တေဲ ကောန်စိုတ်မွဲစွံဂ် ဖန်ဗဒ်ပလိုပလာ် ကမောန် ရပ်စပ်စီခါ ယဲကပ် ဗေတ်-၁၉ ဗေတ်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်ဂမ္မိုင် မပြုပြေင်လတ်တအ် ဂျိုင်ကိုလွိုဟ်အိုတ်ရ။

Mon Women's Organisation providing hand sanitizer in public hospital, Thanbyuzayat Township

၂ ဂမြင်ညာဏ် နူကျက်ကျီ

၂.၁ ဂလာန်အစပ်အဖျပ်

ပွိုဉ်ချင်ကျက်ကျီ မွဲဗွိုဉ်အုပ်စုအလိုအသီဝံ ပါတိတ်အာ နဒဒ်ပွိုဉ်ချင်ဗော်ကောအာန်ယူ ၂ ပွိုဉ်ချင် မတွံဂး ပွိုဉ်ချင်လဒေါ ကောံ ပွိုဉ်ချင်မုဉ်ရောင်။ နကီဗော် ကောအာန်ယူမွဲး ပွိုဉ်ချင်ဝံ ဒ်ခရိုင်ကလလီထူ (ဗတ်ဘာသာဗွာမွဲး ညံင်လေဝ်ဘောန်) တု ပ္တေဝ်ထံဉ်ခရိုင် မဒ်အပိုင် ကပ်ဒုလေဝ် (တိုရ်ဗုးဗုးဗော် ကောအာန်ယူ) ဂ် တိုလုပ် လွှတ်မ္တဲခရိုင်ကီရ။ ပွိုဉ်ချင်ဝံ စပ်ဖျပ်လပ်ကီ ဒပ်ပွာန်ဗုးဗော်ကောန်ဂ ကူကရေင် (KNLA) ဒပ်မဟာ ၃ ရ။ (ဗတ်ဘာသာဗွာမွဲး ကျက်ကျီ၊ ဗတ်ဘာသာသွပ်ကရေင်မွဲး လဒေါ တအံဝံ ဝံအဓိပ္ပာယ် “တွအံဇော်” ရ)

တိဗလး မွဲဒမြိပ် စီကီသေတ်တံင် (သတိုင်) လွှတ်ဗွက်ဂ် အလိုအသီ အုပ်စုကျင် သွာံဗွဲမလအံတု ဒေသဇိုင်ဒီ ကောံ ကွာန်ဇေမုဗေ ဂမိုင် မဒက်ပွန်လပ် နဒဒ်ဒေသ “ပံင်နအုပ်စု” ဂ် နွံသွပ်စွန်ပြမာန် အလိုအသီ ကောံ ဗော်ကောအာန်ယူသီဗါတု (ဒင်ကောတ်ဒိုင် ပြဝရေင်တုဉ်သွိုင်ဝန် နူသီဗါလွှာ) ရ။ ဆက်တိတ်အာ လွှတ်ဗွက် တိုန်အာလွှာ ကုန်ဒီသုဉ်မွဲး သွတ်ပွိုဉ်ချင်သေတ်ဗးဒိုင် ဗော်ကောအာန်ယူ စွန်ပြမာန်လပ် (နဒဒ်ခရိုင်ကလလီထူ၊ ဒပ်မဟာ ၃) ရ။ ဒေသဝံ ဒ် “တိဉ်ဗုးဗုး” (ဒေသဒေါအံပန်ပုဉ်) ဗော်ကောအာန်ယူ ဇော်သုဗွဲဒေသ ပွဲသွတ်ဒိုဟ်နရတိတု ဗဒိဗစိပ်လပ်ကီ ဒပ်မဟာ ၃ (ပွဲမုဒရပ်၊ ခရိုင်ဘာပန်) ရ။

ကျက်ကျီဝံ ဒ်ချင်ဂကူကရေင်-ဗွာ မံင်စံင်နရဲမွဲရ။ ပွဲလွှာချင်ဝံ မွိုဟ်လွှာဂိုင် (သီဂကူကရေင်) ဂ် ဒ်ဗုဒ္ဓဘာသာတု အရာပ်ဇော် ခရေတ်ယာန် နွံဗွဲအရာပ် (ဗွဲမဂိုင်ဂ် ခရေတ်ယာန်ဗလိုက်ဉ် မဒ်ဂကူ သွပ်ကရေင်ဟေင်) ကီ သီဂကူသေံဇော်လီု တန်တံင်အိုတ်ရ။ ကွာန်မွဲတုဉ် မုဟ်ဗုးတအံဂ် ဂကူကရေင် မန်ရ ကောံ ကရေင်-ဗွာစာတ်၊ ဂကူဗွာ မရေတ်သေတ် ဘာသာနရ ခရေတ်ယာန်-ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ကောံ ဂကူကရေင် မရေတ်သေတ် ကလော် မတန်တံင် ပွဲ လွှာကုန်ဒီတအံ မွဲတရ။ ဂကူမွိုဟ်လွှာဂိုင် မတန်တံင် လွှာဗွက်ပွိုဉ်ချင် သွတ်လွှာဒီ မဒ်ဒေသ ပဋိပက္ခတအံဂ် ဒ်ဂကူကရေင် သွပ်ခရေတ်ယာန် ဂိုင်အိုတ်တု ဒေါဒေသဇေမုဗေ ဂမိုင်ဂ် ညးရေတ်သေတ် ကလော်တအံ မံင်စံင်အိုတ်ရ။

သွဟိုတ်နူ ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ဂါသုဆော်တ္တိတု ပွဲဒပ်မဟာ ၃ ကောံ လွှာပယျီဒွက် ဒပ်မဟာ ၅ ဗော်ကောအာန်ယူတအံဂ် ပွိုဉ်ဗါသွာံ တုကျင်ဏအံပေါမ္တိုက်ဂိုင်ကီအလန်မတ္တိဒ်ကျင်တအံဝံမွဲနုဗျေကောံ ဓပ်ပတေဟ် ရေင်ညွအံ လွှာလွေင်ကမောန် ပရေင်ဗိုဟ် လလံရ။

ပွဲဒပ်မဟာ ၃ ပွိုဉ်ချင်လဒေါဂ် လဝံကီတောံ CIDKP မွဲး လွှာညးဒေါဝါခလို (IDPs) ဗွတ်ဗိုတ် ၁၆၅၀၀ တု (ပွဲပွိုဉ်ချင်ယိုဉ်ကျေန် မွဲဇိုင်ဂ်သွး ဗွတ်ဗိုတ် ၅၇၀၀ တု) မွဲတရ။ စတမ်နူ ဒေါအံပန်ပုဉ်တု မွဲဒမြိပ် ကွိန်ချင်ဗွာ လွှာဒိုဟ်အဝံ ဒေါဌာန်ဗွဲမဂိုင် ပြဝဖက်ပကပ် အခေါင်အရာမွိုဟ် သွတ်မြဟ်တအံ တန်ဒေါအံ အိုတ်အာကိုလေဝ် အကောံအရာ ပွဲဒေသကုန်ဒီ ကျက်ကျီ ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ တိုဗျိုက်ဒိုင် ပြဝ ညးချင်ကွာန်ဂမိုင်ဂ်ရ ဆက်ဒ်ဒိုင် ဓပ်ဇော်ဖိုဟ်ဏီရ။ ဟိုတ်နူ ဒးဒင်ဖက်ပကပ် အခေါင်အရာမွိုဟ် (အခေါင်အရာ စပ်ကီကောန်ချင် ကောံ ကောန်ပရေင်ပိုန်ဒြပ်) ကီ သီပရေင်ဖောအံဗြေပ် လဇေလလု လအံကီဇော်သွာံ ကီတု ညးချင်ကွာန် ဒေသတအံဝံဝံ တွဲဒ်ကျင်ဗဟေက်ဗိုတ်၊ ဒဒိုက်ဗိုတ်၊ သေင်ဗိုတ်ကျင် အိုတ်ရ။

၂.၂ ကျက်ကျီ - ကောအာန်ယူ ဗိုရပ်စပ်စီဒေါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်

သွက်သွာံရပ်စပ် ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ပွဲခရိုင် ကောံ ပွိုဉ်ချင် ဗော်ကောအာန်ယူတအံဂ်တု ပရေင်အုပ်စု ဒေသန္တရ ဗော်ကောအာန်ယူဝံ ပံက်ပျိုန် ဂကောံကေင်ကာမွဲဂကောံရ။ ညးတအံ ဒင်ဂိုင်ကေတ်ကသပ် နူဌာန်ဂအုပ်ဗဟို ဗော်ကောအာန်ယူ (ရင်ညးအုပ်ကာနာနာ) ကောံ ဌာနပရေင်ထတ်ယုက် ကောံ ဖဲသ္မီ ဂကူကရေင် (KDHW) အတိုင်ဇောန် ဂကောံထတ်ယိုတ်ဂူးကပ် (WHO) ရ။ ပွဲဒပ်မဟာ ၃

တူဟ် မွဲဒါဂ်လောဝ် ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ဒေသဂ် ပြုပြင်ပံက်ပျီန် သွက်ကင်စီစွတ်ယဲဂမိုင် (SP) ကောံ မွဲပိက္ကရာန်တောန် (QS) တဲ ကိုတန်ဗွေန်ကု သွာကမောန် စေတနာဂမိုင်ကို သိုတရးကို ပရိုင်သဇိုင် ကုညးချင်ကွာန်တအ်ဂ်ရ။ ကမောန် ကောံစိုတ်ဏအ် ဂမိုင်ဝံ ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ကော်ဆ် ဒစိုဒစး ဗွဲမညာတ်မြတ်တဲ ဒးဒင်ပလိုပလာ်ထောံ သွက်ကင်စီစွတ်ယဲ ၂ သွက်ရ။

"သွက်ကင်စွတ်ယဲ မွဲယျချိုင်ဝါ (မွဲပွဲပိုင်ချင်ယိုယ်ကျေန်) ဂ် ဒးဒင် ပလိုပလာ်ထောံကို ဒပ်ပွာန် အလိုအသီ ပွဲဂိတုဂျောန် ၂၊ ၂၀၂၀ ရ။ သွက်ကင်စွတ်ယဲ မွဲယျဝါပဝ်ဒေါ ဂိုင်ပန်သွာင် (မွဲပွဲပိုင်ချင် ယိုယ်ကျေန်ကို) ဂ်လောဝ် ဒးဒင်ပလိုပလာ်ထောံကို ဒပ်ပွာန်အလို အသီ ပွဲဂိတုဂျောန် ၁၆၊ ၂၀၂၀ ရ။" - ညးတာလျိုင် ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ဒေသ

ပါနုဂ် နကိုအထံက်အပင် နမဟာမိတ် ကွိုင်ချင်နာနာ န KDHW ဗော်ကောအာန်ယူ ထံက်ပင်ကို သွက်ကင်စီစွတ်ယဲ ကောံ မွဲပိက္ကရာန်တောန်ဂမိုင်ကို သိုယာတ်ကွာတ် မုဟ်ပင်၊ သုဂဉ္စုကြာတ်တဲ၊ ကပေါတ်စိုဒါ PPE ကောံ စက်စမ်မန္တတအ် ဂမိုင်ရ။ နကို ကမ္မတီ ဂကူကရေင်ဒုပွာန် (CIDKP) ချီက်ကျိပ်တဲ ရေင်တိုင်တဲ ကမောန်ဇိုင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွဲ မပွဲကို လုပ်ပင်တောဲကု ညးချင်ကွာန် (နကိုပေါသီကွီ ရှင်ကမောန် ဗွေန်ကိုနဇိုင်ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပင်) ကို သိုဟိုဝံအရီပင် (ကောံဝတ္ထုဒါန်) နအမတ်ကွတ်ထဝ် ဒေသ ကောံ ကုမ္မဏီပုဂ္ဂလိကမွဲရ။

အတိုင်လဟို ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ဒေသမွဲး မိုဟ်ဒးဒင်ဇီကပိုက် ညာတ်မြတ်အိုတ် ပွဲပိုင်ချင်ဂ် ဒ်ညးမ သွဗ္ဗါမလာဒ်ဒိုင်ကို ဂါသိုသွဝ် ကောံ စုပွဲပြုပတ်တအ်တဲ အာသုရာန်စ လျှင်ချင် မွဲဇေရေင်ပွဲပျီဂ်အိုတ်ရ။ ညးတအ် အာဖျာဟွံဝံတဲ ဒးသွံနကိုငုဟ်အာန်နံ ပွဲသွက် ကင်စီစွတ်ယဲတအ်ဂ်အိုတ်ရ။ ကပေါတ်ဗိုက် မသွံစဒိုင် ပွဲသွက်ကင်စွတ်စီယဲဂမိုင်ဂ် သွးတတ်ကောအ် ဒေသကောအာန်ယူ ထိုင်ဒပ်လဝ်တအ်ဂ်တဲ ငုဟ်ကွိုင်ဂျိုင်တိုန် နမ္မတာဏီရ။

"ပိုင်ချင်မုင်ဂ် ဟိုတ်နုဒ်ဒိုင် ဌာန်တိုပ်သုက်အဲဂ်ရ ပွဲအရာရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဏအ်ဂ် နကိုအဲ သွးကောတ်လျိုင် ကောန်ကို မွဲမွဲသင်ဏောင်ဂ် အဲဒင်စသိုင်ရ။ အဲအာတ်မိက်ကိုညးဇေမ္မောံအဲ သွက်ဝံ အာတ်အရီပင် (ပွဲဌာနကွာရာန်တောန်တအ်ဂ်) ရ။ ကပ်ဏဏ အ်ဂ် ကော်ဒိုင်ဆ်ကို ပိုသိုညးဖအိုတ်ယု။ နကိုအလိုအသီ သွးဟွံက နကိုညးတုကမောန်ပိုန်ဒြပ်၊ နကိုဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင် အရင်၊ နကိုပုဂ္ဂိုလ်မွဲတဲ ဝံရပ်စပ်စီဒါ ယဲဏဏအ်မာန်ဂ် ဒးပင်တောဲကောန်စိုတ်မွဲစွဲဏောင်။" - ညးတုဒါန် (ကုမ္မဏီ)

KNU Nyaunglaybin District (3 Brigade) officials distributing rice and cash in Keh Doh Village Tract

2.3 ကျက်ကျီ - ပွမဇင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ အလိုအသီကိန်ချင်ဗွာ ကောံ ဗော်ကောအာန်ယူ

"စိုက်လျှက် အကြာအလိုအသီ ကောံ ဗော်ကောအာန်ယူ ပွမဇင်တပ်ပြုပြင် မွဲစွံ စော်သောတ်ချိုတ်ပျိုတ် ဟံမွဲဏီ။ ပွဲကိုကွဲင်ပြဝါ ညးချင်ကွာန် နကိုကောံရပ်စပ် စိုဒါကာပြဟ် ယဲကပ်ဗော်-၁၉ ဗော်ကောအာန်ယူ ညးတအံ ပြုပြင်စီရင်ကျင် ကမောန်ကောင် ကာ သျှင်ပျိုန် သတိပညာ စပ်ကို လိက်တုပ်စိုတ် ဒေါအံပန်ပော် အလုံကိန်ချင်ရ။" - သုတေသီညးဒေသ

ဗော်ကောအာန်ယူ ကွဲင်ခရိုင်ဟံ ဟံဒုင်တဲ ဝါ ဟံလွိုင်ဝံ အရီအဗင်အလိုအသီ ဝါ နုဒပ်ပွာန်အလိုအသီရ။ ပွဲကိုတုဗြ နုကောအာန်ယူ ကွဲင်ပျိုင်ချင်လဒေါ (ကျက်ကျီ) ချူဗျိုပ်ဏာလိက် ကုဌာနအုပ်စုနာနာ ပျိုင်ချင်ကျက်ကျီ စပ်ကိုပရူ သောံပံက်ပျိုန် သောံဟံကင် စိုစွတ်ယဲမုိုင် ကောံ သောံဇင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံ ပွဲအရာရပ်စပ်စိုဒါ ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်ရ။ စိုန်ရ ဟံလွိုင်ကိုပရိုင် ပွဲသောံကို လော် ဌာနအုပ်စုနာနာ ကောံ ကောအာန်ယူ ကောံဗော် တက်ကျာဗွဲမွဲ သွက်သောံပံက်ပျိုန် သောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲမုိုင် ပွဲမုတော် မှုဗျို "ဇုက်ပွာန်" ဒေါအံပန်ပော်ရ။ ဂကောံသုတေသနဝံ ဂါဆိုညာတ် ပြယိုက်ဗိုပြင် မချိန်စတ် ကောံ သောံဇင်ပဋိပက္ခ ကွဲင်ဒေ သန္တရ်ရ။ ဣဏအံဝံ အကြာကျိပ်ညိုပ် ဒေသန္တရ ဗော်ကောအာန်ယူ ညးတာလျိုင် အလိုအသီ (ဌာနအုပ်စုနာနာ) ကောံ ညှိပ်တမ် ဒပ်ပွာန်အလိုအသီတအံမွဲ ဒ်ဆ အယံမာတ် ပွမဇင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံ ဗွဲမုဟောင်ရ။ နကိုဥပမာမွဲ ကောံစပ်ကို ပံက်ပျိုန်သောံဟံ ကင်စို စွတ်ယဲမုိုင် ဌာနကွာရာန်တေန်မွဲ ပွဲဌာနဒေသ ဟံဒုင်ဒုလုက်မွဲဒါ ကွာန်သောံ ဝေင်ပါပွမ ကျိတ်ဗေတ်တဲ ညးတအံ ဖျေ သုတ်သွာတ် ဟံဗျိုတ်ပရိုင်ကုညးချင်ကွာန်ရ။

စပ်ကိုပညီ တုပ်စိုတ် စောအံတဲ မွိုဟ်ယဲတအံ တဲ အကြာ (KDHW)၊ (CIDKP)၊ ကောံ ညးတာလျိုင် အလိုအသီပျိုင်ချင် (သီဌာန ပရောင်ထတ်ယိုတ်) တအံ ပံင်တောံကောန်စိုတ်မွဲစွံရ။ ဗွဲမတင်ဂုဏ်ဟောင် စိုက်လျှက် (သွက်ဝံဒဲးစောအံတဲ မွိုဟ်ယဲ) ဟံမွဲဗျိုတ် ဏီရ။ ယူနိုက်တက် ပွမပံင်တောံကောန်စိုတ်မွဲစွံ ဝါ ပွမဇင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံ အကြာအလိုအသီကောံ ဗော်ကောအာန်ယူ ဗွတ်ညီညဟောင် ပျိုန်ထွေးတရ။

သွက်သောံဟံကင် စွတ်ယဲမုိုင်မွဲ ဒက်ပွန်ကမ္ဘာတီမွဲ နကိုမွိုဟ် ၆ တု နုဌာနပရောင်ထတ်ယိုတ်၊ ဌာန ပရောင်ပလံင်ဗျိုပ်၊ ဌာပရောင်ဂိုကျီ ဒေသ၊ ဌာနပရောင်ပညာ ဗော်ကောအာန်ယူဂမိုင် ကောံ ညးအုပ်စုကွာန် ဂမိုင်ရ။ ကြနုဒက်ပွန်သောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲတဲ မွိုဟ်နု ဒေသအုပ်စုအလိုအသီဂမိုင် (ဝံလုပ်စိုပ်ဒေသ အုပ်စု ဗော်ကောအာန်ယူ) တတ်ကောအံသောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲလော် ဟံဝံ၊ ကောန်ကွာန်နုဒေသ အုပ်စု ကောအာန်ယူဂမိုင်လော် တတ်ကောအံဒေသ အုပ်စုအလိုအသီလော် ဟံဝံအိုတ်ရ။ သွက်ကိစ္စ ဂရက်ဂဗက်တအံမွဲ မွိုဟ်ဂမိုင် သွေးအာတ်အခေါင်လုပ်တိတ် နကိုလိက် ထံက်ဂလာန် နုညးမွဲ အဝီဒေသန္တရရ။

...

သောံပံက်ပျိုန် သောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲ ပွဲဂကောံကွာန်ကျင်ပျာ် ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ မဖျေလပ်ဗျိုပ် ဟံတုပ်စိုတ်ရ။ စိုန်ကိုလော် ကြနု တက်ကျာပညီပညာ ကောံ ညးဇောံကွာန် ကောံ ညှိပ်ဌာန အုပ်စုနာနာ ဂကောံကွာန်တဲ ညှိပ်ဒပ်ပွာန် အလိုအသီမွဲဒေသကို ကိုအခေါင် ပံက်ပျိုန် သောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲရ။" - ညးတာလျိုင်ဗော်ကောအာန်ယူ

ပွဲ [ပွဲဗျို] ဒပ်မဟာ ၃ ကို ပိုတအံဗတိုက်ဒိုင်ဗိုဟ်ဏီရ။ သုသုတေ နကို ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ပလိုပလာ်ထောံ သောံဟံကင်စိုစွတ်ယဲပို ဟံထောက်ပုဟ်" - ဖဒပ်ဝါရေတပ်၊ ဥက္ကဋ္ဌ KDHW ကောံ ဂကောံရပ်စပ် စိုဒါကာပြဟ် ယဲကပ်ဗော်-၁၉၊ ခရိုင်ညံင်လော်ဘောန်

ဟိုတန်အန္တရာဲ တမြတ်ယဲကပ် ယအိအောန်စေဟ်အာ (ပွဲဂိတုဂျူလိုင်-အဝ်ဂါသ်) ဂ်ရ ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ခရိုင် ဆက်စွဲပွန်လပ် သွယ်ကင်စွတ်ယဲဂမိုင်တု ကိုအခေါင် ကုကောန်ကွာန်ဂမိုင် ဝံတတ်ကောအိ အာကျင်လောသွာတိုန်ရ။ ကြနူဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ခရိုင်ပွဲဂိတု ည သွယ်ကင်စွတ်ယဲ ၂ သွယ် မဒးဒင် ပလီပလပ်လပ်ကို ဒပ်ပွာန်အလိုအသီဂ်တု ပလာပ်ပထုတုဟ်သွာင် ဟံမွဲရ။

2.4 ကျက်ကျီ - ကမ္ဘာတီဂကူကရေင်ဒပွာန် (CIDKP) ဗိုရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်

ကမ္ဘာတီ ဂကူကရေင်ဒပွာန် (CIDKP) ဝံ ဌာနဟင်ပြ် ကော်ဗောအိဗြေပ် အဓိက ဗော်ကောအာန်ယူတု နွံသွပ် ပရေင်အုပ်စုပ် ဗဟိုကမ္ဘာတီကော်ရင်ညး အုပ်ကာနာနာ ဗော်ကောအာန်ယူရ။ CIDKP ဝံ ပွဲကျက်ကျီ ကော် ဗော်ကော အာန်ယူ ဒပ်မဟာ ၃ ဂ်မွဲ မွဲကုဌာန်ဒတန် ခိုင်ကျိက်ကရ။

CIDKP ကော် ကမ္ဘာတီကေင်ကာ ရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ကွိုင်ခရိုင် ကော် ပွိုင်ချင် ဗော်ကောအာန်ယူ ဂမိုင် ပံင်တော ကော်အလိုအသီတု ကိုကျင် အရီအပင် ကုညးဒပွာန် ကော် ကောန်ချင်ကွာန် ဒြဟတ် ချင်အောန်ဂမိုင် မွဲပွဲ ၁၃ ကွာန်တအ်ကို သိုဗျိုက်ဗပေင်ကိုစက်စက်ဂမ္တ ကုဌာနကွာရာန်တေန် မွဲ ပွဲကျက်ကျီရ။

အဓိကပရေင်ချီဒရာင် CIDKP ဂမိုင်ဟိုမွဲ ပွမဂျီသြန်ဂအံ၊ ပွမသျင်ပွိုင်သတိ ပညာ (ကော် ညးထိုင်ဝိုင် ဂမိုင်/ အွာတန်ဗွေန်ဂမိုင် နကိုအထက်အရီနု KDHWi CIDKP ကော် CSOs တအ်) ကော် ပွမကို အထက်အရီ ကပေါတ်ကြိ ယာတအ်ရ။ အထက်အပင် နတဲမွဲ ပွမဂျီသြန်ဂအံ၊ ပွမရန်ပီပရအ်ကို ဗံင်ကလောအ်၊ ညံင်ဂဉ္ဇဲကြာတ်တဲ၊ ခိုက်ကလပ်ရေန်၊ စက် စက်ဂမ္တ၊ ဂဉ္ဇဲဂစတ်ဂစိုတ်စွဲ⁴၊ ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင် ကော် ယာတ်လွက် နကို UNHCR မကိုလပ်ဒါန် တအ်ဂ်ရ။ ညးတအ် ကိုအရီ အပင် ပွဲအရာပ်ကံပွိုင် သွယ်ကင်စွတ်ယဲ ပွဲကွာန်မဂျိုင်ကိုလွိုင်ရ။ စိုန်ရ ကွိုင်ဝံဝံဝံဒါန် နုတမ်ရိဟ်နာနာ ကိုလေပ် ပွဲညး ချင်ကွာန် ဗွဲမဂျိုင်ဂ် စုဓာတ်အာဟာရ ကော် ကပေါတ်စီဒါ PPE ဂမိုင် ဟံရုပ်ရ။

CIDKP distributing relief in Kyauk Kyi

ဗွဲအစော ပါလုပ်ပွဲကောံဓရီ ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ခရိုင် ညံင်လေပ်ဘေန် မကောန်ဗဒ်ဂ်ကို ဗွဲအစော ပံင်ကောန်မွဲစွဲ ကရောံဂကောံ ဇိုင်ခွာ် ဗွေတ်ကွိုင်ချင်ဗွာ (MRA - ရံင်သွပ်တေအ်) ဂ်ကိုတု နကို CIDKP ပါလုပ်ကောန် ပွဲပွမဇိုင်တပ် ပြုပြေင်မွဲစွဲ ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါ ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ရ။ ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ကို ပွဲအရာဂါသီ တုဒါန်သြန်ကို သွိုင်ပွဲစောန် CIDKP ပွဲကျက်ကျီဝံ ကိုအရီအပင်ကု ဗော်ကောအာန်ယူ ကွိုင်ခရိုင်ရ။

အလိုအသီဒေသန္တရဝံ ပွဲအရာရပ်စပ်ယဲကပ် ဟိုတန်ကိုမူဝါဒ ကော် စောန်လွေင်ကမောန် ကုဗွေတ်တအ် ဟံမွဲတု ဒဒ်အခိုင်မအိုတ်ကို တမ်ရိဟ်ဂမိုင် မဆောံလေင်ကို ကျိပ်ညှိပ် CIDKP ဂမိုင် ဒးဒင်စသိုင်တရ။ အကြာဂကောံနာနာ အကြာအလိုအသီ ကော် ဌာန

⁴ အကြာဂိတုဗြေပ်ကို ဂိတုမေတ် စမြိုင်ဘာဗွေန်လိက်ဂမိုင် သွကောန်ဌာနကွာရာန်တေန်အိုတ်ရ။ ရန်ကို သွောံလွေင် ပံင်ဘာတန် ဂမိုင် ပွဲဂိတုကျောန်တု ကမ္ဘာတီပွိုင်ချင် ရပ်စပ်စီဒါယဲ ကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်တအ် ဖျေအ်သျှတ်သွာတ် ဆိုပြိုင် ကိုမိုဟ်မံင် ပွဲဘာလကျာ်ရ။ ညးတအ်စကာ သုင်စောံ ဂဉ္ဇဲကလပ်ရေန်တု ကြာတ်ကြဉ္စးစုတ် အခန်ဗွေန်လိက် မသုးအာတအ်ဂ် အိုတ်ရ။

ဗော်ကောအာန်ယူ မဆင်စပ်ဂမၠိုင် ပွဲမဇင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွဲခိုဟ် လွှဲလူဏအ်မှ ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဂ် ပိုစိုပ်တရဲတဲ နှိကမောန်မာန်ရောဏ်။

တင်ဆင်စပ်ကို ကောကောမ္မိဟ် ထေက်ကိုသွးဂိုင်စွတ်သမ္မိဟ်မွဲ (အဓိကသ္မဟိုတ်နူ ဗဟေက်ဗာင်ရာသ် တဲ) ကောန်ကွာန်ဂမၠိုင် ပွဲအရာဒေတ်ဗက်သ္မာတ် ကွာတ်ဒပ်ဂ် ပံင်ကောံညီသ္မဟ်တအိုတ်ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် မ္မိဟ်ဒိုက်ဝါတ်လောန်ကောံ ကောံ မ္မိဟ်ဒးဒင်ပါ ကုဟ်လပ် ကောန်မွဲတဲမှ ပွဲစမွဲတဲတအ် ဆိုဂဗကို တင်ဝါတ်ဂါတ် ပွဲမဂိုင်ဂိုင်ရ။

ပွဲအရာရပ်စပ်စီဒါ ကပ်ဗိုဗိုတအ်ဏအ်ဂ် အလိုအသီကို ဗော်ကောအာန်ယူကို သိုဗ္ဗးဓါလွာ် ထေက်ကို သွးနွံကိုမူဝါဒ ကွးကွးမးမး ဇာဏ်။ ဟိုတ်နူဟွဲကို မူဝါဒဗိုဂ်ရ တမ်ရိုဟ်မွဲမဂိုင် (မပ္ပံကိုဩန်၊ အခိုင်၊ ဖြဟတ်မ္မိဟ်) တအ် ဒးဆော်လေင်အာ အိုတ်ရ။ ပွဲကိုပံင် တောံ ကောန်မွဲစွဲကို သ္မာဒါအလိုအသီ ဟိုတ်နူသ္မာတ်သ္မာတ် ဗဟိုရပ်ဇုတ် ဟွံခိုဟ်အရင်ဂွံကောန် ကာမံက်တိုန်တအ်ဂ်တဲ ဒးဒ် ရဗ္ဗးတအ် ဒးဒင်ဂိုဏ် ပိုတအ်ဂွံဆိုညာတ်ကောတ်ရ။

2.5 ကျက်ကျီ - ဂကောံသ္မဟ် ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်

ဗ္ဗးခေတ်သ္မဟ်မဂိုင် လွှင်ဗ္ဗာရဏာ နနဲသ်လီ ပြဝါဗ္ဗးဗျင်ကွာန်တအ် ရိုဗင်တဲ ကောံ ရေင်ညွအ် ပွဲကာလ ယဲကပ် ဂပ်ဗေက်ဂွံက် ဇာဏ်ရ။ (ပွဲဒေသမန်ကိုဒ် ကောံ ကရေင်ကိုဒ် ချိုတ်ပိုတ် သိုဗ္ဗးဒေသတုဟ်သ္မာတ်) ညံင်ရဲ ဘဲဥပါဒ်တုဟ်သ္မာတ်ကို ပွဲအရာ ရိုဗင်ထွလ ဘာ် ဗ္ဗးညွအ်ကို ကိုအထံက်အပင် ဗ္ဗးညွအ်ကို "ဗ္ဗးရပ်စပ်စီဒါပထမ" ဟိုမ္မးဂ် နှိဗ္ဗးဒေသတအ်အိုတ်ရ။

ဂကောံမာန်ဗွဲမဂိုင် ချီဒရာင်ကောန်ဒိုင် ပွဲဒေသကျက်ကျီအိုတ်ရ။ ဂကောံ မဒင်ကတ် လုတ်လပ်သ္မဟ် သုတေသနဏအ် ဗွဲသွပ် တေအ်ဂမၠိုင်ပွဲ ဖျေအ်သိုဗ်တန်တဒိုင် ပွဲဒေသ အလိုအသီအုပ်ဓုပ် (ကြပ် သိုဗ်အိုတ်ဂ် နွံလွှဲဗျင်) တဲ စေဟ်ကောန်ဒိုင် ပွဲဒေသ "ပံင်နုအုပ်ဓုပ်" ကို လဆောင်မ္မး ပွဲဒေသ ဗော်ကောအာန်ယူ ဩဇာတ်တအ်ကိုရ။ ဂကောံမာန် တုဟ်သ္မာတ်ဂမၠိုင် ဒက်မိတ်ပံင်တောံ ကောံ ဗော်ကောအာန်ယူတဲ ကောန်ဒိုင်တိုက်ရိုက် ပွဲဒေသဒ်ပဋိပက္ခတအ်အိုတ်ရ။

ကျက်ကျီပွဲ ဗွဲယေဘုယျမ္မး နှိဒါပန်ဗော်ဒိုင်မွဲကိုမွဲသွး ဟွံက ပရေင်ကြိုင်မိုဟ် တေင်ဂြတ် အကြာ ပြဝါဘာသာ မွဲကိုမွဲ (မပ္ပံခရေတ် ယာန်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ) တအ်ကို အကြာပြဝါဂကူ မွဲကိုမွဲတအ်ကို နွံလေပ်ရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ကိုဖြဟတ်ကိုဂကောံသ္မဟ် ၃ ဂကောံ ဂပ်ဗေက် လုတ်သ္မဟ်သုတေသနဏအ် မ္မံပွဲပွဲဗျင်ဗျင် မတံဂး ကရေင်၊ ဗ္ဗာ ကောံ ဂကောံဗုဒ္ဓဘာသာ မကောန်ချီဒရာင်ဒိုင်မွဲကရေင်မွဲစွဲ သ္မာံ သျှင်ပျိုန် သတိပညာ စပ်ကိုယဲကပ် ကောံ နဲကဲရပ်စပ် စီဒါ ဗွဲထေက်ကြိုက် ပွဲဒေသဗ္ဗးတအ်ဂ်ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် ဗ္ဗးတအ်ဂမၠိုင် ပွဲအ ရာမဏ္ဏိဂွံ အထံက်အရိုအလိုအသီ (GAD) ဂ်မ္မး လ္လိဂွံဆဓိတ် မွဲဒွတ်မွဲဒွတ် ဗော်ဗေင်ရ။ ယဝ်ရ အလိုအသီနွံပွဲက် မိက်ဂွံပံင်တောံ ကောန် မွဲစွဲမ္မး ပွဲအနာဂတ်ဂတေတ် ဂကောံ CFSOs ဂမၠိုင်ပွဲ သ္မာံရိုဗင် ကိုဖြဟတ်ဗွဲသ္မာတ်ဂ် လွှဲအစောမ်သတ္တိ ဗ္ဗးတအ် ဗ္ဗးတအ်ဓပ်ပ တေဟ် နွံဒိုင်ရ။ အဃောကာလ သ္မာံသုတေသနဂ် ဗ္ဗးတအ် စီဇန်ဗန်ဗက်ဒိုင် ပရေင်ချီဒရာင်ဗွဲမဂိုင် မပ္ပံကို ပရေင်ကိုဒိုင် လိက် ညွမ်မတ် ပရိုင်သဇိုင် ကောံ ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်၊ ကိုဒိုင်ပရိုင်သဇိုင် နကိုသ္မာတ် PA မွဲကွဲ ပွဲဗျာဇွေ် မွဲကို သိုဗ်ကွာန်မွဲ မဂိုင် တအ်ဂ် အိုတ်ရ။

ကောန်အလိုအသီတအ် ဟွံဂွံရပ်ကမောန် စပ်ကိုယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဇာဏ်ဏီ မ္မိဟ်ပျိုင် နူကွာန် N-G- ဂမၠိုင် ခေတ်တအ်ကိုခေတ်တအ် ပြုပြင်စီရေင် သ္မဟ်ဂွံသျှင်ပတိုန် သတိပညာဗ္ဗးဗျင်ကွာန် တအ်ရ။ ခေတ်တအ် လိုင်ကောတ် သ္မာတ် PA မွဲသ် နကိုစရိတ် ဩန်ခေတ်တအ်တဲ လလောင်ပျိုင်ကိုပရိုင်ကောံဗဟုသုတ မဆက်စပ်ကို ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ပွဲအပွဲကွာန်ရ။ ပွဲမကောတ်ကသပ်ကို ကသပ် ကောံ ဗ္ဗးတာလျိုင် GAD ဒေသန္တရတအ်ဂ် အကောံအရာဗိုဒ်မာန် နွံဒိုင်ကိုလေဝ် ဗွဲယေဘုယျတေဟ် GAD သ္မာံမဇ္ဈဟ်ကို

ကမောက်ခွဲတအ် အိုတ်ရ။ ဖိန်ဂ်လေဝ် မွဲဟ်သုတ်တံနု N-G- တအ်ဂ် ဒက်ပွန် ကမ္မတီရပ်စပ် စီဒါယဲ ယာယီမွဲတဲ ပွဲဝ်ပွဲဝ်က ပေါတ်ဝတ္ထုဒါန် နူကောန်ကွာန်ကောံညးတုကမောက်တအ်အိုတ်ရ။

...

စပ်ကီုအရာ ကိစ္စဇော်ဏအ်တဲ ဒးသုင်ပျိုန် သတိပညာ ညးသုင်ကွာန်ဏောင်ဟိုက် လူဏအ် ဒ်တာလျိုင် အလိုအသီဏောင်ဂ် ပိုတအ် ကျိုဟ်ဒိုင်ရ။ ပွဲဒါဏအ် အစီအဇန် စကမောက်အလိုအသီဂ် အောန်လောန်တဲ လဇုလဇကွဲရ။ နူဌာန်ပရိုင်တအ် ပိုတအ်ဝံညာတ် ကေတ် ပရိုင်သဇိုင် ဆေဝ်စပ်ကီုယဲ ကပ်ဗေတ်-၁၉ ဣဒ်ဒိုင် ပွဲသုင်မူးတအ်ဂ်တဲ ပိုတအ် ဒ်ခေပ်ကီု ညးသုင်ကွာန်ပို အိုတ်ရ။ ဟိုတ်ပွ သာ်ဂ်ရ ဖိတ်ပိုကောန်မာန် ပိုတအ်ဒးကောန်ရ။" - ကျိုပ်ညိုပ် သုတ်ကရေင်မွဲတု

...

"ပိုတအ်မံင်မွဲကွာန် မွဲဌာန်ဒေသ မွဲစွဲတုပ်ပံက်ရ အယောဒ်ဒိုင်ကပ်ဏအ် ပိုတအ် ထေက်ကီု ဒးညီသာ သွဟ်နဏောင်။ ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဏအ် ဒ်တမ်ရိုဟ်ကွက် သွက်ဂွံတရ် ဓဝ်ညီသာသွဟ်န ဂကောံပြဝါ ပိုတအ်ရဏောင်" - သုတ်ကမောက်စေတနာမွဲတု

2.6 ကျက်ကျီ - ဂကောံဇိုင်ခွာ်ဗွတ်ကွိန်ချင်ဗွာ ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ဗေတ်နာဗာင်ရာသ်

ဂကောံဇိုင်ခွာ် ဗွတ်ကွိန်ချင်ဗွာ (MRCA) ဝံ ပံင်တောဲကောန်ဖိတ်မွဲစွဲ ကရောံအလိုအသီ၊ ဂကောံအာန်ဂျီအပ်၊ ဂကောံမှာဇန် ကောံ CIDKP ဂမိုင်အိုတ်ရ။ ညးဒုင်ကာ MRCA ဂမိုင် ဒုင်တဲ ပါပရအ်ကီု သုင်ဂဉ္ဇိုင်ကြာတ်တဲ၊ ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်၊ ဗံင်ကလောအ်၊ PPE ပရိုင်သဇိုင်တအ်ကီု၊ ကီုအထံက်အရီုက သွာကမောက်ဆဲးပြင် မလ္လောင်စကွိုင်နူကွိန်ချင် ဇိုင်ဝုတ်ဒိုဟ်တအ်ဂ်အိုတ်ရ။ နူကီု MRCA သိုက်ကေတ်တာလျိုင် ဗက်ပွဲ ညးမတတ်ကောအ် စစိုပ်ကွိုင် နူပယျိုက်ကွိန်ချင်သေ ကောံကြက်တအ် ပွန်ပွဲဝ်ညးတအ် ညံင်ဝံ လုပ်ဒိုင် ပွဲဌာန ကွာရာန်တေန် ကာလစိုပ်ကျက်ကျီဂ်အိုတ်ရ။⁵

အကြာအလိုအသီ ကောံ ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်တအ် ပွမဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွဲဟံ့မွဲပုဟ်ဂ် ညးဒုင်ကာ MRCA ဂမိုင်လေဝ် ကီုသမ္ဘိအိုတ်ကီုရ။ သွက်ဂွံရေင်တုင်ကမောက်ကေင်ကာ ပွဲဌာန ကွာရာန်တေန်ကျက်ကျီ ကောံ မုင်တအ်ဂ် နူကီု MRCA ကျက်ကျီဝံ မွဲမွဲတဲမွဲး ဖျိုက်ဗပေင်ကီု သွာကမောက် စေတနာပန်တု အိုတ်ရ။ တူဟ်နသေ့ ဣဝံကပေါတ်စီဒါယဲ ကပ်ဗေတ်-၁၉ တအ်ဂ်တဲ MRCA ဇိုင်တပ် ပြုပြေင် မွဲစွဲကရောံ CIDKP၊ Samaritan's Purse (INGO) Gaia Organisation (ရိုင်သွင်တေအ်) ကောံ ဇာဇိုက် ပရေင်ဖောအ်ဗြေပ်ကရေင် (NGO ကွိုင်ကွိန်ချင်) တအ်အိုတ်ရ။ သွက်သမ္ဘင်ပျိုန် သတိပညာ ညးသုင်ကွာန် စပ်ကီုစီဒါယဲ ကောံ တာဒါ ယဲ ကပ်ဗေတ်-၁၉ ဂ် နူကီု MRCA လေဝ် လွေင်အစီအဇန် ကမောက်မွဲ ညးဒေသမွဲ နွံတ်ကီုရ။

⁵ သွက်သွာကမောက် ဆဲးပြင်ဂမိုင် မလ္လောင်စ ကျက်ကျီ နူကီုလွေင်အစီအရေင်အလိုအသီတအ်ဂ် နူကီု ကမ္မတီပျိုင်ချင် စီဒါယဲ ကောံ ထိုင်ဒပ် ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဝံ စီဇန်ဖန်ဖက်ကီု ပရေင်ပလံင်ဗစိုပ် နူဗြေပ်တီ ဖိုပ်ဗယျာကျီ၊ နူဗယျာကျီ ဖိုပ်ကျက်ကျီ သိုက်လပ် PPE ပေင်ရ။ ပွဲလွေင်ကမောက်ဏအ်ဝံ သွာကမောက်စေတနာ နူ MRCA ဝံလပ်တန်ဗွတ်တဲဂမိုင် ဘိုင်ကီု အရီုအဗင် အိုတ်ရ။

Local company donation to MRCA

2.7 ကျက်ကျီ - ရပ်စပ်စီဒါ နူဂကောံမှာဇန် (Gaia Organisation^၆ ကောံ ဇာဇွိက်ပရေင် မိုဟ် သေတ်တင်တာန်ဖြေန်)

သွဟိုတ်နူယဲကပ် ကပ်ဗေတ်-၁၉ တဲ ဗွဲဒဒ် ဆေဝ်တာ ကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်ဂ် ပွဲဒါဌာန်ဒေသ ညးဒဒ်ကံသာဘဲ မဗ္ဗိဟ် [မဗ္ဗိဟ်တိုပ် တါ] တအ်မံင်စံင်ဂိုဏ်အိုတ်ဂ် ကွာတ်လဒ်ကောံ နကူအမိင်ဗေတ် ကောံအာန်ယူရ။ အခိင်ကာလဂ် ညးဒဒ်ကံသာဘဲမဗ္ဗိဟ်တအ် တွဟ်န သောံဂယျိုင်လမျီု ပွဲဒ်ပလံ သွပ်ကောံဝါ ပွဲစံင်ချးဂ် အာဂြိုဟ်ပွဲဒ်အိုတ်ရ။ Gaia Organisation တက်ကျာသီကူ ကိစ္စဏအ် ကောံ ရဲဂကောံဇာဇွိက် ပရေင်မိုဟ်သေတ်တင်တာန်ဖြေန် ဂမိုဏ် မကောံကောန်လပ်ကမောန် သုတေသန သွဟ်နပြုဝါမိုဟ် ပွဲသောံ ၂၀၁၉ တေအ်ဂ်ရ။ ဂကောံမှာဇန် ဓါဂကောံပွဲ ပံင်တောဲကောန်စိုတ်မွဲစွဲ ပွဲအရာ ပါပရအ်ဇောအ်ဂိုဏ်လမျီု ကုညးဒဒ်ကံသာ ဘဲမဗ္ဗိဟ် တအ်ဂ်အိုတ်ရ။ တွဟ် နသောံပွဲအရီအဗင် ပွဲအရာ ပါပရအ် ကပေါတ်ဂ် ညးတအ် သိုက်ဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွဲ ကောံဌာနအုပ်ရပ်နာနာ ကွံင်ဂကောံကွာန် ဂ်ရ။

နကူအထံက်အရီနူ Norwegian People's Aid၊ Gaia ကောံ မဟာမိတ်ဂမိုဏ် (ဂကောံမှာဇန်၊ ပူဂို ကောံ ကျိုပ်ညှိပ်ဘာသာဂမိုဏ်) ဘိုင်ကူအခိင် ညးတအ်အိုတ်ရ။ အယောကာလဂ် Gaia ပံင်တောဲ ကောန်စိုတ်မွဲစွဲ ကြပ်ပ် ကောံသောံဒါ ဌာနအုပ်ရပ်နာနာ ကွံင်ဂ ကောံကွာန်ဂမိုဏ်ကူ၊ ရဲဂကောံဇာဇွိက် သေတ်တင် တာန်ဖြေန် ဂမိုဏ်ကူ၊ သိုညးဒဒ်ကံသာ ဘဲမဗ္ဗိဟ်ဂမိုဏ်အိုတ်ရ။ သွက်အလုံမွဲပြုဝါ ညးချင်ကွာန် ဂ် Gaia ဖျိုက်ဗပေင်ကူသတိပညာ ပရူပရာယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ရ။ ဂကောံမှာဇန်ဓါဂကောံပွဲ ပွဲအရာပါပရအ် ဇောအ်မ ဂိုဏ်လမျီုတအ် ကုညးဒဒ်ကံသာဘဲမဗ္ဗိဟ်တအ် ပံင်တောဲကောန်စိုတ်တမွဲစွဲရ။ တွဟ်နသောံ ဣဝံ အထံက်အရီ ပွဲအရာပါပရအ် တူးလိက်စောအ်တဲ ကို ပွဲအရာသမိုဏ်သတိပညာ မစပ်ကူ လွေင်ကမောန် စမ်စတ်ယဲ မွဲမဗ္ဗိဟ်ပရိုင်သဇိုင် ကောံလွေင်စောန်နူ WHO ကောံ MOHS တအ်ဂ် ညးတအ် ဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွဲ ကောံဌာနအုပ်ရပ် နာနာဂကောံကွာန်ရ။ ပံင်တောဲမွဲစွဲကရောံသောံဒါဌာန အုပ်ရပ်နာနာဂကောံကွာန် ကောံ MRCA တဲ ဂကောံမှာဇန်ပွဲ ပါပရအ်ကူ PPE ကုဌာနကွာရာန်တေန် ပန်ဌာန မပ်ကပ်လပ်ပွဲဘာတန် အလိုအသီဂမိုဏ် ပွဲပိုင်ချင်ကျက်ကျီဂ်ရ။ နူကူ Gaia သိုက်အထံက်အပင် ဩဝံသု။ ဖျေဂလာ ကောံ ဗံင်ကလောအ်တအ် ကုညး ဒဒ်ကံသာဘဲမဗ္ဗိဟ်ဂမိုဏ် အယောကာလ ကွာတ်ဒပ်ဂ်ရ။

^၆ Gaia Organisation (Gaia) ဝံ ဒ်ဂကောံပျိုန်လပ်စရင်ကူ အလိုအသီတိုက် မွဲဂကောံတဲ မကောန်ကမောန် သမိုဏ် သုဇ္ဈာန် မဟာဇန် ကွပ်သွပ် ကောံ ညးချင်ကွာန် ဒဒ်ဒင်ပါကွဟ်လပ် တအ်ဂ် ပွဲအစောံပိုင် ဂြဟတ်ညးချီဒရာင်ဒိုင် ပွဲဂကောံမှာဇန် ဂမိုဏ်တအ် သွက်ပွဲဗတိုက်သရီဟ် ဒိုက်ဒိန်ကာကွာံ ကောံ သုဇ္ဈာန်ဇိုင်ရီဗင် ဇေကူကူကူ၊ သွက်ပွဲအုပ်ဓလီု လွေင်ကမောန် ဓဇက်မူဝါဒ ကွံင်ဒေသန္တရဂမိုဏ်၊ သွက်ပွဲအုပ်ဓလီုဗွပ်ဗျာဂမိုဏ် ကောံ ဒက်ပွန်ယေန်သွာင်ကူသန်သွဲရာန်ဗွဲဗွဲ ပွဲအစောံပိုင်ညးချင်ကွာန်ညးချင်ကွာန်ညှိပ်ညှိပ် ကေတ်လျိုင်ပရေင်မိုဟ် သွက်ဖောအ်ဗြေပ်ပရေင်ပိုင်ဒြပ်၊ သွက်ပွဲဖန်ဗဒ်သွာတ်ပိုင်တက်ကျာအကြာညးမဆက်စပ်ပါလုပ်နာနာတအ် တွဟ်နသောံဒက်ပွန်ပရေင်ဆက်ဆေံ ဓဝ်ပတေဟ် ကောံ မကျိုဟ်ခိုင် မဗ္ဗိဏာကူပရေင်ပြိုင်သွာတ်ကောံကောန်မိုဟ်ခိုဟ်ပြုမွဲရ။ Gaia ဝံ သိုက်ထံက်ရပ်ရဲ ကမောန်ကောံကာ ဒက်ပွန် မိုဟ်လပ် သောံဒ်လွေင်ကမောန်မိုဟ်လပ်စုံရဲ ပွဲအစောံပိုင်တက်ကျာ ညးမဆက်စပ်ပါလုပ် စင်လေင်ဂမိုဏ် ပွဲဇုးဗော ကောံ တိုက်ဇုးကရေင်ရ။ Gaia Organisation ကောံ မဟာမိတ်ညးတအ် နူဇုးဗောညှိတ်ဗွဲကူ တိုက်ဇုးကရေင် ညှိတ် သွက်ကျာကို ပံင်ပျိုန်လပ် ဇာဇွိက်မွဲ မွဲယျု သေတ်တင်တာန်ဖြေန် ပွဲသောံ ၂၀၁၃ ရ။ ဇာဇွိက်ကောံကာမိုဟ် သေတ်တင် တာန်ဖြေန်ပွဲ သွက်ဇုးကူ ဂကောံမှာဇန် (CBO/CSOs) ဂမိုဏ် ၁၃ ဂကောံ ကောံ ပူဂိုဂမိုဏ်တဲ ဂကောံ ပရေင် ဘာသာ ဂမိုဏ် လေဝ် ပါလုပ်ကူရ။ ဇာဇွိက် သေတ်တင်တာန်ဖြေန်ဏအ် ဖန်ဗဒ်လပ် သွာတ်ပိုင်ဂမိုဏ် သွက်တက်ကျာ ကွံင်ဒေသန္တရတဲ စီဇန် ဖန်ဗက်ကူ နဲကဲစက်ယန် ဟိုက်ဗျိုက်ဗောန် သွက်ညးချင်ကွာန် ကောံညးမဆက်စပ် ပါလုပ်ဂမိုဏ်တအ် ပွဲပါလုပ်အိုတ်ရ။

Gaia Sustainable Development Organization distributing support to landmine victims

3 ဂမြင်ညာဏ်နမန်ဂမိုင်

3.1 ဂလာန်အစပ်အဖျပ်

စပွဲနှစ်သွား ၁၉၉၅ တဲ့ ဗော်ချင်မန်တို့ ထိုင်ဒင်မင်မဲကွိုင် ပရေင်ဒေါအ်ပန်ပော် လောဲသွာမဲဟံသေင် မဲဟာန် ကောံအလိုအသီ ကောံ ဒပ်ပွာန်အလိုအသီရ။ ဖိုန်ရ အဆက်ဆောံ ပရေင်ချင်ကွာန် ကပ်ညွတ်အာ ပွဲသွာံ ၂၀၁၀ ကို ပြဝ်ကြိုင်မိုဟ် တေင်ဂြတ်ဂမိုင် သေဟ် ဇးဒိုင်ကာလ လဆောင်ကိုလေပ် ဟံ့ကွိုင်ဆက်ဒ် ပေါဗတိုက်ရ။ ညးချီဒရာင် ဂကောံမှာဇန်မန်ဂမိုင် ဇောံပွပ်ပွိုင် အဆက်ဆောံ ကြပ်ပ် ဒ်မဲကွပ် ကောံ ညးမကောန်ဒိုင်ကမောန် 'ပွဲဗိုင်' ဗွာတအ်ကို ကောံ ညးမဗေတ်ကမောန် (ညးတာလျိုင်) ပွဲဒေသ တိဍုင်ဒေါ အ်ပန်ပော် ဗော်ချင်မန်တို့တအ်ကို သိုပွဲကွိုင်ချင်သေရ။

တင်ဗွာရဏာ သွပ်တေအ်ဂမိုင်ဝံ နူဂကောံမှာဇန်မန် မဗေတ်ဒိုင်ကမောန် ပွဲပွဲပွဲချင်မတ်မလို၊ မဒ်ချင်ဇောံ တွိုရးချင်မန်တအ် ယောံ ယောံလပ်ကိုရ။ တင်ဗွာရဏာဂိုင်အိုတ်ကို ဒင်လပ်သွိုင်ကိုအကောံအရာ ပွဲဇိုင်ဝတ်ဒိုဟ် ယွုချင်ကို ဒေသကွာန်ရး ကးတအ်ကိုတု တို့ လုပ်လွှတ်ဒေသ သွပ်တဲသွကို ဒေသ "ပံင်နုအုပ်ဝပ်" တအ်ကိုရ။

သွက်ရဲညးဒေါဝါလို မွဲပွဲညွတ်ဒိုဟ်အဝဲ ကွိုင်ချင်ဗွာတအ်ကို သွဟိုတ်နူ အစီအရေင် ကွာတ်လဒီတု အဆက်ဖိုပရေင်ပိုန်ဒြပ်ဂမိုင် ဇောံ ကိုဒြဟတ် တွိုဒ်ကွိုင်အိုတ်ရ။ ယွုနုပမပုပ်စွံ ကွာရာန်တေန် နကိုအမင် ကုသွာကမောန် ဆဲပြိုင်ဂိုင်ကို လိုစစိုပ်ကွိုင်နု ချင်မုးတ အ်ကို ရန်ကိုသောံထိုင် ညိုင် ဗာင်ရာသ်ဟံဝံပြး ဂးတု သောပ်ကရေပ်ခရတ် ယွုပမအာကွိုင် သွးပွးဂမိုင်တအ် သွကို ညိုင်အဆက်ဖို ပရေင်ပိုန်ဒြပ်တအ် သောံပရေင်စေဟ်အာရ။ (အကြာဂိတုမာတ်ချ် ၂၂ ကို ဂိတုဂျောန် ၁၀ ရ် သွာကမောန်ဆဲပြိုင် ဗွါ ၁၀၀၀၀၀ တုတအ် တတ်ကောံအ်ဌာနစီစွတ်ဂိုင်ပယျီမွဲကွိုင်တု စစိုပ်ကွိုင်ကွိုင်ချင်ဗွာအိုတ်ရ။) လဝံကွိုင်ဌာန်ဒွန် ဒက်ပွန်အခေါင်အရာ မိုဟ်ချင် မန် (HURFOM) မွး "မိုဟ်ဒြဟတ်ချင်အောန်အိုတ် (ပွဲတေင် ရဲဒ်ပွာန်ဂမိုင်) ပွဲမဂိုင်တအ် ဒးဒင်ပသေဟ်လစက်ထောံလကြ ... သွဟိုတ်ကိုကပ်ဗေတ်-၁၉ တု အဆက်ဖို ပရေင်ပိုန်ဒြပ်ဂမိုင် မွဲကို လဇီကပိုက် ဂိတ္တာန်ဇောံဇောံ ယွုပရေင်မင်စင် စသုင် ကောန် ကွာန်တအ် ရိုဟ်ဒ်ဒ်တုအိုတ်တု ဘဝမိုဟ်ပွဲမဂိုင်တအ် ကြပ်ညန်အာကို ပွမလီလ် စာထောင်၊ ဟံဝံဂယိုင်လမျို ဝါ ဟံဝံဝံအထက် အပင် ပရေင်ဟိုင်ပြ်ကာမက်တိုန် အိုတ်ရ။"⁷

အတိုင်မတုပ်လပ်စိုတ်ကို အလိုအသီပွာန် (SLORC) ပွဲကာလ ဒေါအ်ပန်ပော် ဂိတုဂျောန် ၁၉၉၅ ရ်မွး မွိုင်ဒေါအ်ပန်ပော် ဗော်ချင် မန်တို့ မွဲ ၁၂ ခု ကောံ အတိုင်လိက်ကသုက် ဒေါအ်ပန်ပော်တို့ မတုပ်စိုတ် ဓါလွာ်ဂ်မွး ပညီပညပ်ရေင်ညွအ် ပွဲဂိတုဗြဲတု ထပ်ပိုတ်တိုန် ၂ ခုပန်ရ။ သွက်ညးတုဒ်ဒိုက် ကောံ ညးဒ်ပွာန်တအ် သောံဗျေအ်သွိုင် မင်စင် ပွဲသွာံ ၁၉၉၆ ရ် ခုဌာန်ကွိုင်ဗျေအ်သွိုင်ဂမိုင် တို့လုပ် လွှတ် ပွဲဌာန်ဒေသ ဗော်ချင်မန်တို့ အုပ်ဝပ်လပ်တအ်ကို အိုတ်ရ။ ကွာန်လီဂမိုင် နွဲဇောံကွာန်မွဲတုတု ညးဂ် လုက်စုက်ဆက်ဆောံ ကောံ အလိုအသီ၊ ကောံ ညးတာလျိုင်ဗော်ချင်မန်တို့ (လဆောင်မွး ကောံဗော်ကေအာန်ယု) တအ်အိုတ်ရ။ ကွာန်တုဟ်သွာင်ဂမိုင် သွက်ဝံဆိုဂဗ သီကိုကု ညးမွဲအိုတ် တုဟ်ဟ်တအ်ကို နွဲဇောံကွာန် ဂိုင်ကိုတုအိုတ်ရ။ တုဟ်နသောံ လုပ်စိုပ် တိဍုင်ဗော်ချင် မန်တို့ ဝံဂ် အလိုအသီ (သိုဒပ်ပွာန်) မဒးအာတ်အခေါင် နူဇောံရေင်ရင်ဆက်ဆောံဗော်ချင်မန်တို့ (ဂအုပ်ရင်ဆက်ဆောံဂ် နွဲပွဲချင်မတ်မလို) ရ။ ဣဝံ သွက်မဟာမိတ် ပရေင်ဖောအ်ဗြေပ်ကွိုင်ချင် နာနာတအ်ကို သိုကွဲ လုပ်ဝေင်တအ်ကို ဒ်ကိစ္စကေင်ကာ သွးရေင်တုင်ရ။⁸

⁷ HURFOM, *How IDP Communities in Southern Burma/Myanmar are Struggling to Survive during COVID-19* (July 2020).

⁸ ဗိုပြင်မစီစွတ် စမ်ဇတ်ပရေင်အုပ်ဝပ်ကောပ်ကာ ကောံ ပလင်ဗိုလ် ရေင်တုင်ဒင်သွိုင် နူဗော်ချင်မန်တို့ဝံ အာတ်မိက် ဗော်ချင်မန်တို့မွး ဣဝံမာန်ရ။

Temperature checking at an MoE school in Mon State (with and without social distancing)

3.2 ပြဝါညးချင်ကွာန် ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာသ်ရာသ်

နူတမ်ဝါဒိ မွိုဟ်ဂမိုင် စတမ်ရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ နပမကြာတ်ယဲ၊ စုတ်ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင် ကောံ ခြာမံင်စံင်ညးညွအ် အိုတ်ရ။ အခိုင်လအ်အာညို ပွဲတူရ်းချင်မန် လွိုဟ်ယဲ ကပ်ရပ်နာဗာသ်ရာသ် အိုတ်အာဗက် မွိုဟ်တအ် ထွေင်စိုပ်အာ အတိုင်ပကတိ မဂယိုင်လမျိုအိုတ်တု အစီအရေင် ရပ်စပ်စီဒါယဲတအ်ဂ်လေဝ် ဝိုတ်ကွေအ် ထောံအိုတ်ရ။ ညးအုပ်ခုပ်ကွာန်ဂမိုင်၊ ဂကောံမှာဇန် ဂမိုင်၊ အလိုအသီ ကောံ MRCA တအ်သီဖအိုတ် ပါလုပ်ရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်အိုတ်ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် ပွမပံင်တောဲ ကောံနစိုတ်မွဲစွဲ အကြာ အလိုအသီ ကောံ ဂကောံမချီဒရာင် တူဟ်ညွာင်ဂမိုင် ဟုံရုံဂပ်ပုဟ်ဂ် ဂကောံမှာဇန်ဂမိုင် ဒုင်စသိုင်ရ။

ဟိုတ်နူကွာတ်လဒီတု ပြဝါညးချင်ကွာန် ဗွဲမဂိုင် ပွဲအရာသောံထွိုင် စုစသုင်ရုံရုံဂပ်ပုဟ်ဂ် ဆိုဂဗကို အခက်အခဲ ဂမိုင်အိုတ်ရ။ ဂကောံ မှာဇန်ဂမိုင် ဒုင်စီရေင်ဟိုတ်တု ဒုင်ပရေင်ဆက်စောအ် နူအလိုအသီ စပ်ကို ပရူဒုဒ် ဘဲအန္တရာဲ ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ထွိုင်အောန်ဂ်ရ ပရေင်ကျိုဟ်ဒုင်စပ်ကို ဘဲညးချင်ကွာန်ကို အရပ်စပ် စီဒါ မဗွဲထေက်ကြိုက်တအ်ကို အောန်တရ။ ကုညးမဂ်ဒုင်စုတ် ဒုင်မွဲဂ်မံင်ကို အရီအဗင် တအ်ကိုလေဝ် အလိုအသီ ဟုံထံက်ပင်ကိုစုစသုင်ရုံရုံဂပ်ပုဟ်ဂ် ပွဲအခိုင်ကာလဂ် ပြဝါညးချင်ကွာန် ဂိုင် တိုန်ဂ်လေဝ် လထွေ်တရ။ (ဣဝံ ဆက်စပ်ဒိုင်ကို အကောံအရာ ပရေင်ပိုန်ဒြပ် ဂပ်ပံင်ဖေက်ဂ် မွိုဟ်တအ်ဏောင်ဂ် ထေင်ကေတ် မာန်ရ။)

ရံင်ကေတ်ဗိုဒုဒ် မွိုဟ်ဗွဲမဂိုင်တအ် ဟုံဆက်စုတ်ဒိုင် ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်ရဲဂ်တု ယဲကပ်ရပ်နာဗာသ်ရာသ် နဒုဒ်အန္တရာဲမွဲရောင်ဂ် မွိုဟ်ဗွဲမဂိုင် ဟုံဆက်စုတ်သတ္တိအိုတ်ရ။ (ဥပမာ) မွိုဟ်တအ် ကောံတိုန် တန်ဗွောန် ဂမိုင်ကို တိုန်စိုပ်ပေါ်ညွင်ပွဲဘာလကျာ်ဂမိုင်ကိုတု အကောံအရာဘဝမွိုဟ်တအ် ထွေင်စိုပ်အာ အတိုင်ပကတိတြေံ အိုတ်ရ။ ဣဝံ ထမံက်ထွေ်ဒိုင် ဒုဒ်ရ မွိုဟ်တအ်သွကွေအ်မဇ္ဈဟ်ကို ပရိုင်သဇိုင် အလိုအသီ လလောင်တြေံဒိုင် ညိညမြိုင်သာတအ်တု ကိုဗျုန်ကိုပရေင်ပိုန်ဒြပ် ဝံသေဟ်ဂျိုင်အိုတ်ရ။ မူဝါဒကွာတ်လဒီ မကျင်နူအလိုအသီ ဒုဒ်ဟုံစေဟ်နတဲပုဟ်ဂ် မံက်ပြာကတ်ဒိုင်ရ။

"ရပ်စပ်စီဒါဝါဒိ နူဂကောံမှာဇန်ဂ် ဟုံတူရူကို ပွမဒက်ပွန်ဂကောံသပ်ရေင်မီဒီယာဂမိုင် (ရံင်သွင်တေအ်) ကို ပါပရအ်လိက်ညွမ် တဲဂမိုင် မသောင်ထွေ်လပ် ပရူဘဲအန္တရာယ်ယဲကပ်ရပ်နာဗာသ်ရာသ်ကို ဗိုရပ်စပ် စီဒါကိုရ။ ဣဏအ်ဂ် လျှဟ်တေဟ် ဒေါအ်အာတွာ ဂလိုင်ရ။ ဗွဲတွေင်ပွဲကွာန်တေဟ် မွိုဟ်တအ် ထွေင်ရပ်ကျင်ကမောန် ပိုန်ဒြပ်ညးတအ်အိုတ်ယု" - သွာကမောန်ဂကောံမှာဇန်မန်မွဲတု

3.3 မန် - ပွမဇင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ အကြာအလိုအသီ ကော် ဗော်ချင်မန်တို့

ပွဲဂိတုဇူလိုင် ၂၈ ရှိ အလိုအသီ ဒက်ပွန်ကမ္ဘာတီမွဲ သွက်ပွဲဇင်တပ်ပြုပြင်မွဲစွံ ကော် ပွဲပံင်တောဲကောန်စိုတ်မွဲစွံ ကရော်ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်ဂမၠိုင် တွဟ်နဂွံရပ်စပ်စိုဏ်ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ရ။ စနူအခိုင်ဂှ်တု ကမ္ဘာတီ NRPC ချိုက်ကျိပ်တု မပံက်လပ်ဂှ် ကောန်ဗဒှ် ပေါကောံဓရီ မဂျိုင်ကိုအလန် (လွှဲလုပ်ကျာ ဂျိုင်အိုတ်) ကော် ဗော်ရပ်လွဟ် ကောန်ချင်အရင်တအံ သွက်ပွဲဇင်တပ် ပြုပြင်မွဲစွံ ကော် ပွဲပံင်တောဲ ကောန်စိုတ်မွဲစွံ ပွဲအရာရပ်စပ်စိုဏ်ယဲ ကပ်ဗေတ်-၁၉ ရ။ ကမ္ဘာတီရပ်စပ်စိုဏ်ယဲ ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် NRPC ပွဲ ကိုဒါန်ကုဗော်ချင်မန်တို့ ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင် ၂၀၀၊ PPE၊ ကွံ ကော် ယာတ်လွက် သွက်မွဲဟ် ၁၇ တုရ။ ဗော်ချင်မန်တို့ သိုဝ်ဒုင်ကေတ်တဲ ဩန် ၁၀၀ ပြကောဋီကိုဋ်ဒကေပ် (စိုတ် ၇၀၀၀၀ ဒပ်ဋာ) နူအလိုအသီ တွဟ်နသောံထံက်ပင်ကု ကွာန်ဂမၠိုင် မွဲညွတ်ဒေသစီရေပ် (ဒေသဌာန်ဂအုပ်ဗဟို ဗော်ချင်မန်တို့၊ စီရေပ်) တု မွဲဟ်မွဲတု ဝှံဩန် ၁၅၀၀၀ ဒကေပ် (မွဲသိုက်ဂှ် ဝှံဩန် ၅၀၀၀၀ ဒကေပ်) အိုတ်ရ။^၉ ပွဲအရာရပ်စပ် စိုဏ်ယဲပွဲ ဂကောံမှာဇန်မန်လှို သိုဝ်ဂိတ် ဒဒှ်ရ ဗော်ချင်မန်တို့ပွဲ ဟုံလုက်စုက် ဆက်ဆောံ ဖြိုဟ်ဟ်နက်ကံ ဝါ ပွဲမစေဟ်သောတ် မွဲကရော်ကိုဂကောံမှာဇန်တအံပုဟ်။

Mon Women's Organisation handing out hand sanitizer in quarantine center, Waikarao village, Thanbyuzayat Township

^၉ ပွဲဗော်ဗော်ရပ်လွဟ်ကောန်ချင်အရင် ၁၀ ဗော်ဂမၠိုင် ၈ ဗော်တအံ (KNU ကော် RCSS ဟုံပါ) ဒုင်တဲတ္တိပွဲ ဩန်ထံက်ပံင် သွက်ပွဲရပ်စပ် စိုဏ်ယဲ ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ် နူအလိုအသီရ။

3.4 မန် - ဗော်ချင်မန်တို့ ရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်

တူဟ်နဂံဝေင်ပါ ပြဝကြိုင်မိုဟ် တေင်ဂြတ်ဂမိုဟ်တု ပြယိုက်ပွမဇိုင်တပ်ပြုပြေင်မွဲစွဲဒေသန္တရလူတအ် သိုရ်ဇုး စိုန်ရတမ်ရိုဟ် ကြေပ်ဂြတ်ကိုလေဝ် နူကိုဗော်ချင်မန်တို့ ရပ်စပ်စီဒါယဲကပ် နကိုဗိုပြင် ဟံပြာကတ်ဂ် အံင်ဇုးတ ဗွဲအပြောံကိုရ။ ဗော်ချင်မန်တို့ ပံက်ပျိုန်သွဟ်ကပ်စီဒါယဲကပ် ပံင်လှိုဟ် သိုဗအိုတ် ၁၈ ဌာန နွံရ။¹⁰

အလိုအသီ၊ ဗော်ကေအာန်ယူ ကော် ဗော်ချင်မန်တို့တအ် ပံင်တေင်ကောန်စိုတ် ကမောန်ရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ပွဲ ပျိုင်ချင် လှာဒက် သိုဒေသဒါ ဗော်ရပ်လှဟ် ကောန်ချင်အရင်ဇါတအ် မကေင်ဒ်လပ်အဓိကို ညးညွအ် (ပွဲသွာံ ၂၀၁၉ ညွတ်လကြဏအ်ဂ် လေဝ် ကေင်ဒ်လပ်ကို ဒပ်ပွာန် အလိုအသီ ကော် ဒပ်မင်ပယျိုကရေင်) တအ်ဂ်အိုတ်ရ။ ပွဲဂိတုမေလညွတ်ကြဏအ် ပွဲပလိုင်ဂျပါန် မဒ်ပယျို အကြာတိုရ်ကရေင် ကော် တိုရ်မန် (ဒါဒ်အဓိကိုဂမိုဟ် မကေင်တိုဒ်ကွင်) ဂ် ကြနု ဒပ်ပွာန်အလိုအသီ ဒစိုဒစး ဒဒ်ရ ဒါဒ်ဒ်ပံက်လပ်ဝါဒ်ဂ် နွံဒိုင်ပွဲဒေသ ‘ပံင်နုအုပ်ရပ်’ မဒ်မုရ်ပယျိုဒုက် ဗော်ချင်မန်တို့ မစတ်ကွာတ်လပ် ပျိုင်ဒေါအ်ပန်ပှော်ဂ်ရ နကို ဗော်ချင်မန်တို့ တုပ်စိုတ် သွက်ဂွံပံင်တေင် ကောန်စိုတ်မွဲစွဲ ကရေပ်ဒပ်ပွာန်အလိုအသီတု (ရန်ကိုသွက်သွာကမောန် ဆဲးပြိုင် စိုပ်နု ကျိန်ချင်သေံတု) ကွေင်ဆဲးပြိုင် ပံက်ပျိုန်သွဟ်ကပ်စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ရ။ ပြဝဖန်ဖက် ညးမွဲကော်ညးမွဲ ခိုဟ်ဟ် သာ်ဏအ်ဂ် ဒ်အထံက်အရိုကို သောင်ထွးပဋိပက္ခ ဒေသန္တရမွဲမဂိုဟ် အကြာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ကို ဇှော်ပွပ်ကို သွက်ကမောန်ပံင်တေင် မွဲစွဲ အနာဂတ်ဂမိုဟ် သွာံကလိတ်ကလောတ်ကျင်မာန်ရ။

သွဟ်တန် အလိုအသီအာတ်မိက်တု နကိုဗော်ချင်မန်တို့ ကွာတ်ကိုသွဟ်ကပ်စီဒါယဲကပ် ကော် ပှော်တတ်ပယျိုဂမိုဟ် အကြာ ကျိန်ချင်ဗွာကို ကျိန်ချင်သေံ ပွဲဒေသတိသ် ဗော်ချင်မန်တို့အုပ်ရပ် ဝါ ဩဇာတ တအ်ဂ်ရ။ ဗွဲအစောံသွာပ်ဆေပ်ဒပ် ပရေင်အာကျင် နူဗော်ချင်မန်တို့တု ဖျာကွာန်လူဂမိုဟ် ဒးဒင်ကွာတ်ထေံ ဂ်ရ သွက်မိုဟ်မံင် ပွဲကွာန်တအ်ဂ် သွာံလှိုဝ် ကသပ်ညာဏ် မဒ်ဂုဏ်ဖို သွက်သောင်ပြဒညာ ဂယိုင်လမျိုညးတအ် နူညးချင်ကွာန် မွဲမုးတအ်ဂ် ဒ်တင်ဝါတ်ဂါတ်အိုတ်ရ။

ဌာနဝန်ဇှော် ပရေင်ထတ်ယုက် အလိုအသီ တုပ်စိုတ်သွက်ဂွံဒင်တု မိုဟ်ယဲ မစောအ်တဲနု ကမ္မတီ ထတ်ယုက် ကောန်ဂကူမန် (MNHC) ဗော်ချင်မန်တို့ကို နူကမ္မတီထတ်ယုတ်ဒေသန္တရတအ်ဂ်ကိုရ။ လဂံကို ပရူဒ်ဒ်ကတ်လုတ်မွဲ ပွဲပျိုင်ချင်လှာဒက်ဂ်မွဲ တင်တုပ်စိုတ် စောအ်ပြိုင်မိုဟ်ယဲ သာ်ဏအ်ဂ် ဒ်ပြယိုက် ပြာကတ်မွဲ ပွဲအရာဇိုင်တပ် ပြုပြေင်မွဲစွဲ အကြာအလိုအသီ ကော် ဗော်ချင်မန်တို့ရ။

အယောကာလဂ် ရှင်ဆက်ဆောံဗော်ချင်မန်တို့ ပွဲချင်မတ်မလိုက် ကောန်ဗဒ်ပေါကောံဇရိုပ်ဝါ ကော် ဂအုပ်ဒပ်ပွာန် အလိုအသီ ဒိုဟ်အဂ္ဂ တအ်ရ။ စိုန်ရပရေင်ဆက်စောအ်တအ် နွံ၊ ပရေင်ဆက်ဆောံ ဗွဲအပြောံ ဒိုဟ်ဒိုင်ညီညာကိုလေဝ် ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်ဏအ် ဂွံလုက်စုက်ဆက်ဆောံ ကော် အလိုအသီ တိုရ်မန်ဂ် ဝါတ်ဂါတ်မံင် ကွေံကွေံဖိုဟ်ဏီဂ် နကိုဗော်ချင်မန်တို့ ကိုသမ္ဘိရ။

¹⁰ တင်သိုဂ်ပံင်ပါ လနီကပိုက်ညးချင်ကွာန်ဂမိုဟ် မွဲတြးဝံ ဩဝ်ရံင်ဗိုကေတ် ပွဲ HURFOM (July 2020) ညီ။

3.5 မန် - ဂကောံမှာဇန်လွှဲချင်မတ်မလီဂမိုင် ရပ်စပ်စီဒါ

အရာရပ်စပ် စီဒါဝါဒီ နူဂကောံမှာဇန်ရဲ ပွဲကွိုပ်ကို ပြဝဒက်ပွန်ဂကောံ သပ်ရောင်မီဒီယာဂမိုင် (ရံင်သွပ်တေအ်) ကို ပါပရအ်လိက် ညွဲမတ် ဂမိုင် မသောင်ကွဲးလပ် ပရူဘဲအန္တရာယ် ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်ကို ဗိုဝ်ရပ်စပ်စီဒါကိုရ။ ဣဏအ်ရဲ လျှဟ်တေဟ် ဒေါအ် အာတွာဂလိုင်ရ။

ပရေင်ဆက်စောအ်နူအလိုအသီ စပ်ကိုပရူဒ်ဘဲအန္တရာဲယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ ဣဝ်အောန်ဂရ ပရေင်ကျိဟ်ခွင် စပ်ကို ဘဲဥပါဒ် ကွိုင်ပြဝါ ညးချင်ကွာန်ကို ရပ်စပ်စီဒါ ဗွဲထေက်ကြိုက်တအ်ကို အောန်ဒိုင်ရောင်ဂ် ဂကောံမှာဇန်ဂမိုင် ဒုင်စီရေင် ဟိုလတ်ရ။ ရံင်ကေတ် ဗို ဒ်ဒ်မိုဟ်ဗွဲမဂိုင်တအ် ဟုံဆက်စုတ်ဒိုင် ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင် ရဲဂ်တု ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်ဝံ နဒ်ဒ်အန္တရာဲမ္မဲရောင်ဂ် မိုဟ်ဗွဲမဂိုင် ဟုံဆက် စုတ်သမ္မိအိုတ်ရ။

အရာရပ်စပ် စီဒါမဗွဲထေက်ကြိုက်/ဂကောံမှာဇန်ဂမိုင် မသိုက်မိုက်ဂိုင်ဂ်တုန် ၁၊ ဝံရပ်စပ်မိုဟ်ယဲကပ်ဗေတ်တအ်ဂ် သွးပခိုင်ပျိုန် ခြဟတ်သ္မောတ်သ္မောပ်ပရေင်ထတ်ယုက်။ ပွဲဒေသ/ဒါဌာန်ဗာင်ရာသ်ဟုံစိုပ်တအ်ဂ် (ဝံကိုအခေါင်ကောန်ကမောန်ပိုန်ခြပ်မာန်) သွးယုအ်ဖျေုကိုသ္မောပ်ကွာတ်ဒပ်ဂမိုင်၂၊ ဓဇက်အစီအဇန်ရပ်စပ်လဇီကပိုက်လွှဲပရေင်ဂယိုင်လမျီု။ ပရေင်ထတ်ယုက်ညးချင်ကွာန် ကောံ ပကိုပရပ်အပွဲသိုက်ကွိန်မဂိုင်တိုန် တအ်ဂ်ရ။ ပြသ္မာ ဩန်လုပ်အောန်အာ လက္ကရဲ ယဲကပ်ရပ်နာ လောန်စက်အာတုဂ် ဒ်တိုင်ဒီ သွက်ခဝိုင်စံင်တုတု သွက်လွီပရာ ယဲဝေဒနာမ္မဲဒိုင်တုတု မဃူကိုယဲတီဘီတအ် ပွမထံက်ပင်ကိုဟုံမာန်ကို၊ ဂုန်နူ သ္မောပ်ကွာတ်ဒပ် တအ်ဂ်တု ပြဒ္ဓညာပရေင်မိုဟ် မဆက်ကွိန်ကွိုင်မာန် မဃူကို ပရေင်ပကိုပရပ် အပွဲသိုက်ကွိန် ဂိုင်တိုန်ကိုတအ်ရ။ ပွဲကဏ္ဍဏအ်ဝံ ဂကောံမှာဇန်မန်ဂမိုင် စတမ် ကောန်စိုတ် ပရေင်ချီဒရာင် ဗွဲမဂိုင် သ္မောပ်သမ္မုန်သတိပညာ ညးချင်ကွာန်၊ သ္မောပ်ထံက်ပင်ကို ဇ္ဇောအ်မစ္စသုင်ကို သိုအထံက်အရီု တုဟ်သ္မာင် ကုညးခြဟတ်ဒိုင်အောန်အိုတ်တအ် ကုညးမဒးဒိုင်ပါကုဟ်လတ်တအ်အိုတ်ရ။

"ဝံပါပရအ်ကိုဇ္ဇောအ်မစ္စသုင်ဂ် ပိုတအ် ထံက်ပင်ကိုဇ္ဇာပ်သိုက်ကွိန်ဖအိုတ်ဟုံမာန်ပုဟ်။ ဟိုတ်ဂ်ရတေဟ် ပိုတအ်ရဲစုံ သိုက်ကွိန်ခြဟတ် ဒိုင်အောန်အိုတ် ဗွဲတေင် သိုက်ကွိန်မိုဟ်ဗြဲသ္မုန်သ္မုန်ဒိုင်တအ်ဂ်ရ။ ဟိုတ်နူကို မိုဟ်ဗွဲမဂိုင် နွံပိုက်ဒိုင်ကိုအထံက်အရီုရ ဣဏအ်ဂ် ဝါတ် ဂါတ်ကွေံကွေံမ္မဲတဲ" - ရဲဂကောံမှာဇန်မန်မ္မဲတု

ဂကောံစီပျးဖောအ်ဗြေပ်မှာဇန် ကောံ ဂကောံညးဗြဲမန် ဗိုရပ်စပ်စီဒါယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်

ဂကောံမှာဇန်မန် ဗွဲမဂိုင်ဝံ ဒက်မိတ်ပင်တေဝဲ ကောံညးချင်ကွာန်တအ်တု ဒ်ညးမဃိုက်ကွိပ် ပွဲအရာရပ်စပ် စီဒါယဲကပ်ရပ်နာ ဗာင်ရာသ်ရ။ ညံင်ရဲဌာန်ဒေသ ပွဲကွိန်ချင်ဗွာတုဟ်ဟ်ကို ပွဲအခိုင်ကာလ အရီုအဗင်နူမုရး အောန်မုး ညးဒေသဂမိုင် ပါပရအ်ဇ္ဇောအ်မစ္စ သုင်ကို ပရိုင်သဇိုင်ကို၊ သိုရီဗင်ထံက်ပင်တဲ ကောံရေင်ညွအ် အိုတ်ရ။ ပရေင်ချီဒရာင်ဂမိုင်ဝံ မဃူ ပွမဓလေံဩန် ကုရဲသိုကေု ဝါ ပွမဇိုင်ဩန် နူညးဖျေုစအ်ကဲဩန် တအ်ဂ်အိုတ်ရ။ ဂကောံမှာဇန်မန် စါဂကောံ ပါလုပ်ပွဲသုတေသနဏအ်ဂ် ဂကောံစီပျးဖောအ်ဗြေပ် မှာဇန် (JCSDO)¹¹ ကောံ ဂကောံညးဗြဲမန် (MWO)¹² တအ်ရ။

¹¹ ဂကောံစီပျးဖောအ်ဗြေပ်မှာဇန် (JCSDO) ဝံ ဒ်ဂကောံမှာဇန်ဒေသမ္မဲ စပွန်လပ်ပွဲသ္မာ ၂၀၁၂ နကိုတင်ဇ္ဇောပ်မတ် သ္မောပ်ဒက်ပွန် ဂကောံမိုဟ် မစိုတ်လလံ၊ မဖောအ်ဗြေပ်၊ အခိုက်အလိုက်ဒီမပ်ကရေဇီမဗိုန်ဇ္ဇာန်မ္မဲတု ချိုက်ပေင်တဲကို ဓပ်အညမညကောံဂါရဝ၊ ကိုခြဟတ်ကုညးချင်ကွာန်ဂမိုင် သ္မောပ်ပြိုင်သ္မာလညာတ်ညးတအ် မ္မိုပ်ဇေရေင်ဇုဟ်မးဒီမပ်ကရေဇီကို၊ သျိုင်ပျိုန် သုင်ဇ္ဇောပ် မိုဟ်တအ် နပွမဇ္ဇောန်ကိုပညာ ကောံလီုပျိုန် တမ်ရိုဟ်မိုဟ်အိုတ်ရ။ ဂကောံဝံ ပွဲတုရဲလပ်ကို မိုဟ်ဒေသ ခြဟတ်ဒိုင်အောန် ဂမိုင် မဃူ သုတ်သ္မာဗု ကောံ ညးဗြဲ ပရေင်အာကျိပ်ကောံ သုင်ဇ္ဇောပ်ကောပ်ကောံ ညးဗြဲတအ်သွးဟုံက သိုပွမပါလုပ်ကောန် မ္မိုက် အဓိပ္ပာယ် ကောံ ဣဝ်ဒ်သိုက်ကွိပ် တအ်ရ။ ဂကောံ JCSDO ဝံ ဒ်မဟာမိတ် ကောံဂကောံမှာဇန်ဗွဲမဂိုင်တု ပြုပြေင် ကမောန် ဒုင်စီရေင် ကုကွတ်ထပ် ကောံအလိုအသီတုရး ပွဲအရာအုပ်စုပ်ကောပ်ကောံ ကောံ ဗွဲတေင် ပွဲအရာ အုပ်လဒ်သ္မောပ် သွက်ဝံ ပင်တေဝဲ ကောန်စိုတ်မ္မဲစွဲ ကရောံအလိုအသီ သွက်ပရေင်စိုတ်လလံ ကောံ ပြိုင်လုာ်ဖန်ဗဒ်သ္မောပ်ဒီမပ်ကရေဇီရ။

¹² ညးဗြဲမန်ဂမိုင်ဝံ မံက်ဂတပ်ပြာကတ်ကွိုင် ပွဲလွေင်ကမောန်ပရေင်စိုတ်လလံ၊ ဗွဲတေင် ပွဲအရာဆေင်စပ်ကို ကမောန် ဖောအ်ဗြေပ် ညးချင်ကွာန် ကောံ ပရေင်ပညာဂမိုင်ရ။ ဂကောံညးဗြဲမန် (MWO) ဝံ စွဲအဓိကကို ပရေင်ညးဗြဲတအ် ပါလုပ် ပွဲကဏ္ဍ ဖျေုအ်သ္မုဟ်သ္မာတ်ကောံ ချိုက်ကွိပ်ကို ပရေင်ညးဗြဲတအ်ပါလုပ် ပွဲလွေင်ကမောန်စိုတ်လလံကိုရ။ ဂကောံ MWO ဏအ် စဒက်ပွန်လပ် ပွဲသ္မာ ၁၉၈၈ တု ကိုအရီုအဗင်ဖန်ဗဒ် သ္မာတ်ပိုင် သွက်သျိုင်ပျိုန်သုင်ဒကောပ်ညးဗြဲကို။

Mon Women's Organisation staff and women group from Abaw village, Ye township preparing for food distribution

“ပွမဒလေံသြန်ဏအံ လဇီကပိုက် လွာ်ခိုဟ် လွာ်ပရေအံ နံသိုဝါရ။ လွာ်ခိုဟ်တေဟ် ညံ ဗပေင်ကို ပွက်ကာ်ပြဟ်ဟ်မာန်ရ။ ဆကး ယဝ်ရလ္လံလုာ်အောန်ကို ဝံ့ညှေင်လေံဂှ် ယဝ်ပရေင်ပိုန်ဒြပ် လိုလာ်အာ်ကိုတေဟ် အရင်ရဲဝါတ်တ်တအံ်ဂှ် သို်ဒ်အာ်လျိုင်မြိုင်ခါဆမာန် မံင်ရ။” - ညိုဝ်ဂကောံမာဇန်မန်မွဲတု

ဂကောံမှာဇန်မန်ဂမိုင် ဒက်ပွန်ဂကောံ ဇိုင်တပ်ပြုပြင်မွဲဂကောံ မွဲယျှု ဂကောံမန် ရပ်စပ်စိုဒှါ ယဲကပ်ဗေတ်-၁၉ တဲ နကူ အထံက် အပင်နူ UNDP ဂှ် ပါပရဒ်ကူ ဇ္ဇောအ်မဂျိုင်လမ္ဗူ မွဲဇ္ဇောအ်မစသုင်၊ ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်၊ ဗံင်ကလောအ် ကေုာ် သုင်ဂဍုကြာတ် တဲ ကုညးသုင်ကွာန်မွဲဒိုင်ပွက်တအ်ကူ၊ အာတ်မိက် မျှိုက်ဗ္ဗောန် သွက်ဝံကြာတ်တဲ၊ စုတ်ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်၊ (နွံမွဲး) သုင်စောဲသုင်ဂ ဍုကြာတ်တဲရ။ သြန်ထံက်ပင်လှိုတအ်ဂှ် ကျင်နုညးသုင်ကွာန်မန် စိုပ်သုင်သ္ဗာင်တအ်ရ။

ရင် UNDP ချင်မတ်မလီဝံ ပံင်တောဲကောန်စိုတ်မွဲစွဲ ကရောံဂကောံမှာဇန် ဒေသန္တရတအ်ရ။ Trocaire (INGO) နူ ဂကောံမဟာမိတ် ညးတအ် မဃူကို ဂကောံစီပျးဖောအ်ပြေပ်မှာဇန်၊ ဂကောံညးဗြမန် မွဲကွိုင် ကိုအထံက်အရီရ။ UNFPA ကိုအထံက်အရီ ဆေင်စပ်ကို ကိစ္စပရေင်ပကိုပရာပ် ဒုင်သိုင်ကိုလိုင် နူဂကောံစီပျး မွဲကွိုင်ရ။ ညးဒုင်ကာနူ MRCA ကို သွဲဒါနူ ဌာနဝန်ဇောံ ပရေင်ထတ်ယုက်ကို ရှီဗင်ကို ပရေင်ချီဒရာင် စွဟ်ဟ်တဲ ဗွဲတွေင် အကြာဗွိုင် ကွာရာန်တေန်တအ်ဂ် အိုတ်ရ။ UN Habitat လေဝ် ကိုအထံက်အရီကု ဂကောံမှာဇန်မန် ပရေင်ချီဒရာင် ရပ်စပ်စီဒါ ယဲကပ်ရပ်နာဗာင်ရာသ်အိုတ်ရ။

ကိုအထက်အရှိ ဗွက်ဂဗုတ် အမှု ကုဉးပြဋိပိရင်သွေဝ်ခပ်ကို၊ တန်တကို ကိစ္စကေင်ကာ မွဲမွဲတဲ့ ပံင်တောဲကော်ဉးတာလျိုင်ဗော်ချင်မန်တို့ ကွိုင် ဒေသန္တရဂမိုင်တု အကြာပြဝခက်ခေအ်ဉးချင်ကွန်ကော်ဗော်ချင်မန်တို့ၣ် ထမ်ကိုပျိုန်သြဇာ MWO ပွဲပြဝဉးဆာန်ဂကုမန်ဂမိုင်ၣ်ရ။ ပံင်တောဲမွဲစွဲ ကော်ဂကော်ကိုပညာ သွတ်မန် (MYEO) တု ကမ္ပေန်ဂကော် MWO မကိုအထက်အရှိ သမုင်သုင်ဒွေဝ် ဉးချင်ကွန် ကော် ဇမ္ဗိုင်သမ္ဗုဒ္ဓိပရေင်ပါလုပိဗိုင်ဒီမဝ်ကရေဇီ တွဟ်သ္မာင်မွဲပုန်ၣ် ဒ်ပုမကိုပညာစုတ်မတ် သွက်ပေါရ်မုဲ၊ ၂၀၂၀ ဂတဏာအ်ရ။

"ညးဗြဲလူဂ်မိုဉ် ဣဝံအခေါင်ပါလုပ်ခိုဟ်ဟ် ပွဲပရေင်ချီဒရင် ရပ်စပ်စီဒါ ယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသ်တအံၣ် အိုတ်ရ။ ညးတအံၣ် ဝံအခေါင်ဖျေအံၣ်သ္တုတ်သ္တုတ်၊ ကိုကသပ်လညာတ်၊ ချီဒရင်ဗွဲမကတိုင်ကမ္ပံ ပွဲကမောန် တအံၣ်အိုတ်ရ။

...

"ပွဲကွာန်လူတအံၣ် ဂကောံကွာန်တအံၣ် ဖျေအံၣ်သ္တုတ်ညံၣ်ဝံစုတ်ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်၊ ကိုဒုဟ်ဒန် ကုညးဟံဒုတ်ဗက်တအံၣ် နပွမ ကိုညးဝေင်ကာယ ပွဲလ္လောပ်မိုဟ်ဂလိုင်ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် ဣတအံၣ်ကအံၣ် ဆတမ်ဝါဒိဟေင် ဒ်ကမောန်ရ။ ပွဲမ္တဲတဲၣ် အယောညးချီဒရင် ပွဲကွာန်တအံၣ် ဗဒေါအံၣ်သ္တုတ်ဗြဲ ဟံစုတ်ယာတ် ကွာတ်မုဟ်ပါင်မ္တဲတဲၣ် ကိုလိုန်ဣဗြဲ ဒေါမ်လောတ်စေဟ်အာတဲ ခေံတေင် ကိုဗုဲသ္တိုင် ရ။ စနုတ်တဲ ညးချီဒရင်တအံၣ် ဟံဒ်ဆက်ကောန် ညံၣ်မိုဟ်တအံၣ်သ္တုတ်ယာတ်ကွာတ်မုဟ်ပါင်အိုတ်ရ။" - ရဲဂကောံမှာဇန်မ္တဲတဲ

"နူစတမ်ဂ် မိုဟ်တအံၣ် ဖေက်ဂံၣ် ယဲကပ်အိုတ်ရ။ ဝံမ္တဲဂီတုတဲၣ် ညးတအံၣ်ညာတ်ကေတ် ဒ်ဒ်ရ ယဲဟံမ္တဲပွဲ ဌာန် ဒေသညးတအံၣ်တဲ ညးတအံၣ်ဟံဆက် ဖေက်ဂံၣ်အိုတ်ရ။ ကောန်ကွာန်တအံၣ် ထေင်ဂး ယဲကပ်ကအံၣ် ဟံဒ် ပွဲကွာန်ညးတအံၣ်ပုဟ်"

- သ္တုကမောန်ထတ်ယိုတ်ကွာန်မ္တဲတဲ

4

ပုစ္ဆာသွက်သိကို

- ပုမကိုဗစ်ပရိုင်းထတ်ယုက်ညးချင်ကွာန် သွက်မွတ်မင်စံင်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေ ကောံ နှိပ်ပဉ်ကွာန်တအ် နဲကဲလီၣ်
ဝံ့ရပ်စပ်စိုၣ်ဒါဘဲအန္တရာယ်ယဲကပ်ခိုတ်အိုတ်ရော။ ပွဲဒါမွတ်မင်စံင်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေ၊ ဝါတ်ခါတဲ မင်ကြပ်ဂြုတ်ဒွင်တအ်
ညံင်ဝံ့ကိတ်ညီ နဲလီၣ်သောံပလေပ်လဟီၣ် သောဝ်ကွာတ်ဒဝ် တအ်မာန်ရော။
- သောံဖန်ဖက်ကိုသြန်လုပ်ညးတအ်အောန်စေဟ်အာၣ် သာ်လီၣ်မွတ်မင်စံင်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေ ပရေင်ရေင်တူၣ်
ဒုင်သွိုင်စပ်ကိုဘဏ္ဍာ တအ်မာန်ရော။ ပွဲအရာကိုအရီၣ်အဗင်ညာဏ်ပညာၣ် အခန်ကဏ္ဍ အလီၣ်အသီ၊ ဂကောံမာဇန်ဂမၠိုင်
ကောံ ညးဓလေံသြန်တအ်ကို၊ ပွဲလဇီကပိုက် ဂတ်ဂျိုင်တိုန်ဒွင် တအ်ကို တင်နင်ပရိုင်ဂမၠိုင် နွံပွက်တရ။
- အရီၣ်အဗင်မဉ္ဇဝ်တူၣ်လတ် အရီၣ်အဗင်တအ်ကို အဓိကဇီၣ်ကို ကုညးမွဲပွက်အိုတ် (မဒုင်လပ်သွိုင်ကို တင်စီစွတ်စမ်စတ်)
တအ်သွး ထေက်ကြိုက်ဟာ၊ ဝါ တွဟ်နဟံၣ်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေသောံပရိုင်ကို ပရေင်ညီသာသွဟ်နမာန်
ထံက်ပင်ကိုအရီၣ်အဗင်တအ် ကုညးချင်ကွာန်အလုံအိုတ်သိုၣ် ခိုဟ်ဟာ။
- ညးချင်ကွာန် ဂကူမန် ကောံ/ဝါ ဂကူကရေင် မစိုပ်ဒွင် ချင်သွာင်တအ် အခန်ကဏ္ဍလီၣ် ညးတအ် လုပ်ချီဒရောင်ဒွင်
အိုတ်ရော။ ဥပမာ - ဂျီယွေံထံက်ပင်သြန်ဒါန်။ (ညးဆဲးပိုင်စိုပ်ကွဲၣ်ချင်သေံ ဟိုတ်နူပရေင်ပိုန်ဒြပ် ကောံ
ဒးဒုင်ဆဲးပိုင်ဗွဲအခိုင်အထက်၊ ကောံ/ဝါ သုဒေနုၣ်မွဲ တုဒဒိုက်သွာ စိုပ်တိုက်ယူရောပ် ကောံ အမေရိကသွပ်ကျာတအ်)
- အကြာဂကောံမာဇန်တအ်၊ အကြာဗော် ရပ်လွဟ် ကောံချင်အရင်တအ် ကောံ ဂကောံမာဇန်တအ်၊
အကြာအလီၣ်အသီ ကောံ ဂကောံမာဇန်တအ် ကောံ ဗော်ရပ်လွဟ်ကောံချင်အရင်တအ် နဲလီၣ်သောံ သျှင်ပျိုန်ဒြပ်ဟတ်
ပံင်တောဲကောံနီၣ်စိုတ် မွဲစွဲမာန်ရော။
- ပွဲကဆံင်တျီၣ်ရး/ ရးဒေသဇေမုဒေ (သိုက်ဆံင်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေ) သွက်စကြံမိလစေဟ် ကွဲၣ်ချင်ပွဲဌာန်ဒေသဇေမုဒေ ပြုပြေင်မွဲစွဲ ပွဲအရာ ရပ်စပ်စိုၣ်ဒါ
ယဲကပ်ရပ်နာဗင်ရာသိုၣ် နွံပွက်ဟာ။